

Ihre Ehrenbenennung!

KORRESPONDENCE

HUDEBNÍKŮ

Z MORAWETZOVY SBÍRKY

DIE KORRESPONDENZ

VON MUSIKERN

AUS DER MORAWETZ-SAMMLUNG

Jana Vojtěšková - Vlasta Reittererová (eds.)

König den 16ten Juni 1838.

hochachtungsvoll

*Frantz Fried. Gerstl
Direktions-Adjunkt
u. Prof. am Conservato-
rium der Musik etc.*

**NÁRODNÍ
MUZEUM : 205 let**

**I NÁRODNÍ
MUZEUM : 205 let**

KORRESPONDENCE HUDEBNÍKŮ Z MORAWETZOVY SBÍRKY

DIE KORRESPONDENZ VON MUSIKERN AUS DER MORAWETZ-SAMMLUNG

Jana Vojtěšková – Vlasta Reittererová (eds.)

Národní muzeum
Praha 2023

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023, 20.III.e, 00023272).

Vědecká redaktorka: PhDr. Jitka Ludvová, CSc.

Recenzovali: Mgr. Petra Ježková, PhD.
PhDr. Milan Pospíšil, CSc.

© Národní muzeum, 2023

© Jana Vojtěšková, Vlasta Reitterová, 2023

ISBN 978-80-7036-807-7

OBSAH

Úvodem	6
Morawetzova sbírka v Národním muzeu – Českém muzeu hudby	8
Ediční zásady	24
Dopisy česky	26

~ ~ ~

Einleitung	196
Die Morawetz-Sammlung im Nationalmuseum – Tschechischen Museum für Musik	198
Editionsrichtlinien	217
Originalbriefe	219

~ ~ ~

Obrazová příloha / Abbildungen	406
Abecední přehled podle pisatelů / Alphabetisches Absenderverzeichnis	415
Chronologický přehled / Chronologisches Verzeichnis	424
Bibliografie / Bibliographie	433
Zkratky / Abkürzungen	444
Summary	447
Jmenný rejstřík / Personenregister	450

Manu kly přijete. Měste nás to vědět a
přijete-li tak prosím vezměte asi
jednu litru čokolady suchou. ano!
To bude Manu tak šťastná a odesle (jeden výbor
Hlaholu ne proli tomu m-li nebude) per-
lituru Louise mladšímu Pallovi au ji poče-
to Ryne. Také pry' ho máte nešť vědět mnoho-li
dlužnou za první věník hudební a lidí.
Přirození proim by jete přiložene!

ÚVODEM

Morawetzova sbírka nebyla v minulosti odborné veřejnosti zcela neznámá. Čas od času se jí někdo zabýval, a zvláště korespondenci využíval k dílčím rešerším. Nikdo však kolekci nepojednal jako celek. Jistě k tomu přispěla i skutečnost, že se nedochoval žádný soupis předmětů, které Morawetz ve své sbírce uchovával, a je více než pravděpodobné, že dnes její původní rozsah zdaleka neznáme.

Soubor korespondence a jiných písemností, které se dostaly do Národního muzea – Českého muzea hudby, i přes různorodost konkrétních situací, různých dob a rozličných hudebních druhů a žánrů nabízí zajímavý pohled na hudební život více než dvou století. Zároveň dokládá, že korespondence byla v minulosti důležitým komunikačním prostředkem, jehož význam pro dnešní pramenný výzkum lze jen těžko docenit.

V předkládané publikaci je souhrnně prezentováno všech devadesát osm nenotových rukopisů z Morawetzovy sbírky uložených v Národním muzeu – Českém

muzeu hudby, které se týkají hudebníků nebo hudebních událostí. Sdělení datovaná od první poloviny osmnáctého století až do počátku století dvacátého jsou zde zachycena v abecedním sledu. Jejich přehled podává abecední a chronologická tabulka. Stav odpovídá soupisu sbírkových předmětů zakoupených Českým muzeem hudby podle přírůstků č. 116/2003 a 26/2008. Edice nezahrnuje dopisy Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, které jsou nebo budou vydány v rámci souborné edice korespondence těchto skladatelů. Nejsou zde editována ani tři úmrtní oznámení z Morawetzovy sbírky. Pouze zmíněny jsou notové autografy, pokud souvisejí s korespondencí (inv. č. Tr B), a není zde reflektována ikonografie (č. př. 27/2008) a tisková dokumentace (č. př. 29/2008).

Edici dopisů předcházela poměrně podrobný výzkum. V některých případech se podařilo určit adresáty dopisů, jindy jejich dataci, a opět jindy, díky rešeršům dobového tisku, jsme se seznámili s událostmi zmíněnými v dopisech a s celkovým kontextem.

Na vzniku této publikace se velkou měrou podíleli Vlasta a Hubert Reittererovi, kteří přepsali a přeložili německé dopisy.

Podíl na badatelských výsledcích má vědecká redaktorka Jitka Ludvová, která svými zkušenostmi a znalostmi dobových pramenů posunula v mnoha případech výzkum zde editované korespondence.

Za přepis a překlad francouzských textů děkujeme Pavlu Kordíkovi. Za pomoc při přepisu nečitelných jmen jsme zavázány díkem Václavu Maidlovi. Velký dík patří i kolegyním z Českého muzea hudby Markétě Kabelkové, Dagmar Štefancové, Ludmile Jaré, Dagmar Kalousové, Evě Paulové, Lucii Měškové a Marii Šťastné.

Praha, říjen 2023

MORAWETZOVA SBÍRKA V NÁRODNÍM MUZEU – ČESKÉM MUZEU HUDBY

„Krátký je život, věčné je umění, kdo si to nemyslí, nic na tom nezmění.“

Tento verš zapsal hudební skladatel Vojtěch Jírovec do památníku neznámé osoby. Pamětní lístek získal o více než jedno a půl století později do své sbírky podnikatel v textilním průmyslu Richard Morawetz (1881, Úpice – 1965, Toronto). K umění měl vřelý vztah a věnoval nemalé finanční prostředky na nákup sbírkových předmětů. Zaměřoval se na obrazy, grafiku, staré knihy, rukopisy, pamětní zápisy, divadelní a koncertní programy, cedule a plakáty. Po roce 2000 se část Morawetzovy sbírky obsahující unikátní bohemikální notové i nenotové rukopisy (převážně korespondenci) a s hudbou související obrazovou a tiskovou dokumentaci dostala do Národního muzea – Českého muzea hudby a může být zpřístupněna veřejnosti.

Historii Morawetzovy sbírky¹ podrobně pojednala v úvodu k edici Štěpánková alba Jitka Ludvová.² Z toho důvodu zde připomeňme jen nejdůležitější fakta týkající se muzikálií a teatrálií. Základ Morawetzovy hudební sbírky tvořily předměty z kolekce Edmunda Schebka (1819–1895) a Friedricha Donebauera (1849–1916). Donebauer dal zveřejnit dva katalogy, k nimž předmluvu napsal Richard Batka. První z nich vyšel v roce 1894 s rozsáhlým úvodem,³ druhý v roce 1900.⁴ Nejcenější pro nás je ovšem katalog, který vydal J. A. Stargardt v roce 1908 u příležitosti berlínské aukce, když se Friedrich Donebauer rozhodl svou kolekci rozprodat.⁵ Muzeum království českého, pro které usiloval získat nabízené

.....
¹ O sbírce svého otce psal MORAWETZ, Herbert: *Mých devadesát let*, Praha: Academia, 2008. Edice Paměť, sv. 8, z anglického originálu *My 90 Years* přeložili Helena a Lubomír Synkovi. Samostatnou částí Morawetzovy sbírky jsou výtvarná díla uložená v Národní galerii. Popis srov. KONEČNÁ, Monika: *Sbírka obrazů Richarda Morawetze*, Bakalářská diplomová práce, Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Seminář dějin umění, 2016. Tato část sbírky není předmětem naší pozornosti.

² JEŽKOVÁ, Petra – LUDVOVÁ, Jitka (eds.): *Correspondenz Stiepanek. Kancelář Stavovského divadla v Praze 1800–1850 / Die Kanzlei des Ständetheaters in Prag 1800–1850*, Praha: Institut umění – Divadelní ústav, ediční řada Nota bene, sv. III, Praha 2023, s. 39–50.

³ BATKA, Richard: *Aus der Musik- und Theaterwelt. Beschreibendes Verzeichnis der Autographen-Sammlung Fritz Donebauer in Prag*, Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1894.

⁴ *Beschreibendes Verzeichnis der Autographensammlung Fritz Donebauer in Prag*, Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1900.

⁵ Katalog vyšel pod názvem: *Sammlung Fritz Donebauer-Prag. Briefe, Musik-Manuskripte * Portraits zur Geschichte der Musik und des Theaters. Versteigerung vom 6. bis 8. April 1908 durch J. A. Stargardt Verlagsbuchhandlung und Antiquariat*, Berlin W. 35. Lützowstr. 47.

památky Jan Loewenbach, tehdy nemělo potřebné prostředky na nákup,⁶ a tak se část sbírky, obsahující bohemikální prameny, dostala do soukromých rukou. Zakoupil ji továrník Richard Morawetz.

Porovnáním tištěných katalogů můžeme zjistit, že nový vlastník nepřevzal zcela všechny Donebauerovy bohemikální prameny, nicméně jejich podstatnou část ano. Po roce 1908, kdy se konala dražba, Richard Morawetz svou sbírku dále rozšiřoval. Díky němu známe kromě dopisů z konce 18. století svědectví skladatelů z následujícího století, a to i světových autorů, kteří měli vztah k českému prostředí – například Carla Marii von Weber, Hectora Berlioze nebo Richarda Wagnera. Morawetz zakoupil z Donebauerovy sbírky také dvě významná alba korespondence a jiných písemností – album dr. Ludevíta Procházky a album Jana Nepomuka Štěpánka. K nejmladší vrstvě Morawetzovy sbírky patří tři rukopisy Leoše Janáčka. Bohužel neznáme žádný soupis celé sbírky, protože si ho Morawetz buď nepořídil, nebo se nedochoval.

Morawetz emigroval v roce 1938 před nástupem nacionálního socialismu a zanechal svou sbírku v Čechách. Ta byla po válce konfiskována komunistickým státem a uložena v Památníku národního písemnictví a v Literárním archivu Národního muzea. V té době provedl Milan Poštolka evidenci hudebnin a s nimi souvisejících památek⁷ a v roce 1962 uveřejnil na toto téma článek v Časopisu Národního muzea.⁸ Také proto nebyla Morawetzova kolekce v minulosti odborné veřejnosti zcela neznámá. Zmínky o jednotlivých památkách se objevovaly průběžně.

Po roce 1989 restituovali sbírku Morawetzovi dědicové, kteří ji nabídli státu, a to ve dvou částech – v roce 2003 a v roce 2008. V současnosti je sbírka uložena v Národním muzeu – Českém muzeu hudby (dále jen NM-ČMH) odděleně v pěti fondech – ve fondu hudebnin, nenotových rukopisů (korespondence), ikonografie a ve fondech Muzea Bedřicha Smetany a Muzea Antonína Dvořáka. Jako kurátorka fondu nenotových rukopisů jsem se zaměřila převážně na výzkum korespondence, popř. jiných písemných sdělení. Formou kritické edice jsem publikovala album korespondence Ludevíta Procházky⁹ a některé jednotlivé dopisy z různých období. Komentovala jsem nejstarší exemplář sbírky – rukopis Jana Dismase Zelenky,¹⁰ dále

⁶ Srov. LÖWENBACH, Jan: *Zachráněné rukopisy*, Praha 1908, zvl. otisk z časopisu *Zlatá Praha* 25 (1908), č. 35, 37 a 40.

⁷ Tj. korespondence, obrazový materiál a tisková dokumentace.

⁸ POŠTOLKA, Milan: Hudební památky Morawetzovy sbírky, Časopis Národního muzea, oddíl věd společenských 131–132 (1962–1963), s. 89–113.

⁹ Srov. VOJTĚŠKOVÁ, JANA (ED.): *Album Jana Ludevíta Procházky z let 1860–1888 / The Procházka Album (1860–1888)*, Praha: KLP & NM, 2013, 349 s.

¹⁰ Srov. VOJTĚŠKOVÁ, JANA: The works of Jan Dismas Zelenka in 18th and 19th centuries in Prague, *Clavibus unitis* 4 (2015), č. 1, s. 85–90.

dopisy českých hudebníků, kteří působili v německy mluvících zemích koncem 18. a začátkem 19. století (Jana Václava Huga Voříška, Jiřího Antonína Bendy, Leopolda Koželuha a Antonína Františka Bečvařovského,¹¹ Vojtěcha Matyáše Jírovce),¹² dopisy Václava Jana Tomáška¹³ a věnovala jsem se rovněž korespondenci Carla Marii von Weber.¹⁴ Petra Ježková a Jitka Ludvová vydaly další důležitý pramen k dějinám pražského Stavovského divadla – Štěpánkovo album.¹⁵

V předkládané publikaci jsou souhrnně prezentovány všechny dopisy a jiné rukopisy z Morawetzovy sbírky uložené v NM-ČMH.¹⁶ Sdělení datovaná od první poloviny osmnáctého století až do počátku století dvacátého¹⁷ jsou zde zachycena v abecedním sledu.¹⁸ Edice nezahrnuje pouze dopisy Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, které se stanou součástí souborné edice těchto skladatelů.¹⁹ Nejsou zde editována ani úmrtní oznámení Josefa Leopolda Zvonaře, Václava Jana Tomáška a Jana Nepomuka Kaňky, která zachoval Morawetz. Naopak zmíněny jsou notové autografy, pokud souvisejí s korespondencí. Ikonografie a divadelní plakáty se objeví v obrazové příloze jen jako ilustrace k písemným sdělením.

Edice dopisů je spojena s podrobným výzkumem. Jeho cílem bylo především určit adresáty dopisů, jejich dataci a, díky rešeršim dobového tisku, objasnit události zmíněné v dopisech a celkový kontext.

¹¹ Dopisy byly publikovány včetně anglických překladů textů i studie a některých faksimile, srov. VOJTĚŠKOVÁ, Jana: Dopisy Morawetzovy sbírky (Hudebníci českého původu v evropských centrech na přelomu 18. a 19. století) / Letters from the Morawetz Collection (Musicians of Czech Origin in European Centres at the Turn of the 18th and 19th Centuries), *Musicalia* 13 (2021), č. 1–2, s. 6–39 (anglická verze), s. 40–45 (česká verze).

¹² VOJTĚŠKOVÁ, Jana: Dopisy Vojtěcha Matyáše Jírovce z Morawetzovy sbírky, *Opus musicum* 53 (2021), č. 4, s. 52–65.

¹³ VOJTĚŠKOVÁ, Jana: Dopisy Václava Jana Tomáška z Morawetzovy sbírky, *Musicologica Olomucensia* 34 (2022), č. 2, s. 120–162.

¹⁴ VOJTĚŠKOVÁ, JANA: Několik pramenů z doby působení Carla Marii von Webera ve Stavovském divadle / Several Sources pertaining to Carl Maria von Weber's Work for the Estates Theatre in Prague, *Musicalia* 5 (2013), č. 1–2, s. 57–64 (česká verze), s. 65–77 (anglická verze).

¹⁵ Srov. pozn. 2.

¹⁶ Včetně těch, které byly publikovány v minulosti časopisecky.

¹⁷ Srov. chronologická tabulka na s. 424–432.

¹⁸ Srov. abecední tabulka na s. 415–423.

¹⁹ Jsou to následující dopisy z č. př. 116/2003: Smetana, Bedřich: Vlastimila (Pěvecký spolek, Hřímálá-Staňková, Marie), Praha, 30. 12. 1873 (NM-ČMH-MBS inv. č. S 217/2271); Smetana, Bedřich: Smetanová, Ludmila, Praha, 27. 1. 1882 (NM-ČMH-MBS inv. č. S 217/2265); Smetana, Bedřich: Thurn-Taxis, Rudolf, Jabkenice, 3. 1. 1879 (NM-ČMH-MBS inv. č. S 217/2272); Smetana, Bedřich: Urbánek, František Augustin, Jabkenice, 2. 9. 1880 (NM-ČMH-MBS inv. č. S 217/2278); Dvořák, Antonín: Kvapil, Jaroslav, Výsoká, 22. 8. 1900 (NM-ČMH-MAD inv. č. 8516); Dvořák, Antonín: Mandyczewski, Eusebius, s. l., s. a. (NM-ČMH-MAD inv. č. 8515); Dvořák, Antonín: [Novotný, Václav Juda], Londýn, 24. 3. 1884 (NM-ČMH-MAD inv. č. 8517); Dvořák, Antonín: Walter, B., Praha, 7. 1. 1890 (NM-ČMH-MAD inv. č. 8518); Dvořák, Antonín: Vyúčtování příjmů z opery *Selma sedlák*, 6. 2. 1878 (NM-ČMH-MAD inv. č. 8519).

NEJSTARŠÍ RUKOPISY

Nejstarším rukopisem z Morawetzovy sbírky je zápis Jana Dismase Zelenky, další pak vznikly koncem 18. a prvních dvou desetiletí 19. století. Mezi nimi se nalézají dopisy hudebníků z Čech, kteří působili v německy mluvících zemích, a dále skladatelů přímo spjatých s hudebním děním v Praze.

Vlastnoruční zápis **Jana Dismase Zelenky** pochází z dvacátých let 18. století. Datace není jednoznačně čitelná, snad 1726, kdy Zelenka v Drážďanech vytvářel inventář svých hudebnin. V tomto případě nejde o korespondenční sdělení, ale o úhledně vystřižený list papíru s podpisy a přípisy tří hudebníků, mezi nimiž je na prvním místě podepsán Jan Dismas Zelenka. Dále připojili podpisy drážďanský pantaleonista a varhaník Christlieb Siegmund Binder a německý skladatel a autor známého slovníku *Historisch-Biographisches Lexicon der Tonkünstler* Ernst Ludwig Gerber. Podpisy byly vystřiženy pravděpodobně z obálky dnes již neznámé hudebniny, která putovala od Zelenky ke Gerberovi. Na tomto foliu, původně z Donebauerovy sbírky, se nachází jediný prokazatelný Zelenkův autografní podpis ve sbírkách Českého muzea hudby.

Ani další chronologicky nejstarší rukopis z Morawetzovy sbírky není korespondenčním sdělením v pravém slova smyslu. Je to potvrzení **Jiřího Antonína Benda** z roku 1776 o zapůjčení dvou autografů jeho duodramat *Ariadna auf Naxos* a *Medea*, premiérováných v předchozím roce. Benda si pravděpodobně vypůjčil své rukopisy z vévodské knihovny v Gotě v souvislosti s dalšími provedeními v Drážďanech, Berlíně, Hamburku a Hannoveru.²⁰

Podstatnou část korespondence v Morawetzově sbírce z poslední čtvrtiny 18. století a počátku 19. století tvoří dopisy nakladatelům. Tři dopisy skladatele a klavíristy **Leopolda Koželuha** z let 1787–1796 vypovídají především o hudebně-vydavatelské činnosti. Vlastní hudební nakladatelství založil Koželuh ve Vídni v roce 1784. Zde editovaná sdělení byla už publikována, ale jen marginálně v poznámkovém aparátu k Poštolkově monografii o Leopoldu Koželuhovi,²¹ a v překladu a s chybným datováním vyšel jeden z dopisů ve studii Aloise Hniličky v Daliboru 1921–1922.²² Všechny tři texty zde uvádíme znovu v novodobé edici a ve spojení s Morawetzovou sbírkou. Nejstarší z nich z roku 1787 je adresován lipskému nakladateli Johannu Gottlobovi Breitkopfovi, jemuž Koželuh poslal své nové

.....
²⁰ Srov. BRÜCKNER, Fritz: Georg Benda und das deutsche Singspiel, *Sammelbände der internationalen Musikgesellschaft* 5 (1904), č. 4 (August), s. 609–610. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/929251> [cit. 4. 7. 2021].

²¹ POŠTOLKA, Milan: *Leopold Koželuh. Život a dílo*, Praha: Státní hudební vydavatelství, 1964.

²² HNILIČKA, Alois: Z korespondence Leopolda Koželuha, *Dalibor* 38 (1921–1922), č. 10 (13. 4.), s. 74.

sinfonie. Rovněž psaní do Lince dirigentovi, hudebnímu řediteli a obchodníkovi s hudebninami Franzi Xaveru Glögglovi z téhož roku je dokladem šíření hudebnin v Evropě koncem 18. století. K tomuto dopisu přiložil Koželuh soupis děl ze svého vídeňského obchodu, ten se bohužel na rozdíl od dopisu nedochoval. Třetí list je pak adresován do Londýna nakladatelské firmě Lewis, Houston & Hyde,²³ která převzala v roce 1795 podnik od Johna Blanda.

Také dopisy dvorního kapelníka v Braunschweigu **Antonína Františka Bečvařovského** jsou určeny nakladatelům. Pocházejí z doby jeho pozdějšího působení v Bamberku a Berlíně. První, adresovaný nakladateli Johannu André v Offenbachu, se týká vydání vlastních děl Bečvařovského. Šest písní s klavírem, které skladatel dedikoval královně Luise Meklenbursko-Střelické, manželce pruského krále Friedricha Wilhelma III., skutečně u Johanna André vyšlo. Bečvařovský chtěl hudebninu osobně předat královně a pravděpodobně si tím připravoval půdu pro svoje následné působení v Berlíně. Nedochovaly se ovšem dva exempláře biografii, které měly být vytištěny na krásném papíru asi s názvem skladeb a s údaji o autorovi. Zajímavá je i zmínka o klavírním koncertu, který Bečvařovský hodlal u Johanna André publikovat. Skladatel byl s vydavatelem zřejmě v dobrém osobním vztahu a mohl si dovolit narážku na bamberské kněze, kteří s obavami očekávali sekularizaci. Další dopis je určen lipským nakladatelům Breitkopfovi a Härtelovi. Bečvařovský zde nejprve zprostředkovává kontakt svému pražskému příteli Friedrichu Wilhelmu Pixisovi, který žádal vytištění portrétů svých synů. Jeden z nich, Friedrich Wilhelm Pixis (ml.), se stal později profesorem houslí na pražské konzervatoři a proslulým zakladatelem pražské houslové školy. Dopis odešel již z Bečvařovského nového působiště v Berlíně, kde byl skladatel činný také jako pedagog a dirigent. Také z tohoto důvodu si objednal zaslání vybraných hudebnin i teoretického spisu a chtěl nadále figurovat mezi Breitkopfovými abonenty.

Stejně tak dvě psaní **Františka Xavera Němečka** jsou adresována nakladateli, v tomto případě Ambrosiu Kühnelovi, a týkají se vydávání hudebnin a obchodu s nimi. Němeček podává také svědectví o Mozartovu *Rekviem*.

S dopisy českých hudebníků z počátku 19. století souvisí ještě list drážďanského dvorního kapelníka **Johanna Gottlieba Naumanna** z roku 1801, který dokládá těsné kontakty hudební Prahy a Drážďan. Týká se pražského provedení Naumannovy kantáty *Um Erden wandeln Monde* (*Vater unser*), komponované na text žalmu 103 a slova Friedricha Gottlieba Klopstocka.

²³ Další dopis L. Koželuha londýnské firmě z 20. 1. 1796 je dochován v Österreichische Nationalbibliothek, viz <http://data.onb.ac.at/rec/AC14192865>

Výše uvedené rukopisy patří k nejstarším, nejen v Morawetzově sbírce, ale i v celém fondu nenotových rukopisů Českého muzea hudby.

HUDEBNÍ ŽIVOT DOBY PŘEDBŘEZNOVÉ

Hudební dění v Praze v první polovině 19. století bylo těsně spjato s osobností **Václava Jana Tomáška**. Tomášкова korespondence jako celek nebyla doposud publikována. Objevily se jen překlady jednotlivých dopisů. Jimi se v minulosti zabývali Jaroslav Kamper²⁴ a Alois Hnilička.²⁵ Kamperův článek z roku 1910 cituje úryvky ze tří dopisů, které zde editujeme v úplnosti.²⁶ O některých dalších pravil, že jsou bez zvláštní zajímavosti. Jeho článek je však důležitý v jiném směru. Kamper popisuje pramen, který se dnes už v části Morawetzovy kolekce v ČMH nena-chází. Jde o tzv. *Zerstreute Blätter aus Wenzel Johann Tomascheks Nachlass* [Roztroušené listy z pozůstalosti Václava Jana Tomáška]. Podle Kamperova popisu obsahovala složka kresby V. J. Tomáška, včetně jeho autoportrétu, dále jeho dopisy přijaté i koncepty dopisů odeslaných, kompoziční skici, programy, výstřižky, kritiky, koncepty polemických statí i několik aforismů a epigramů. Tato část Tomáškovy pozůstalosti je dnes nezvěstná.²⁷ Alois Hnilička, který vydal v Daliboru 1921/1922 šest Tomáškových dopisů, uvádí z Morawetzovy kolekce pouze jeden, určený Josefu Zvonařovi, ostatní zřejmě neměl k dispozici.

Z devíti Tomáškových dopisů, které dnes máme v ČMH v Morawetzově sbírce,²⁸ jsou čtyři určeny vydavatelům (Ambrosiu Kühnelovi, Carlu Friedrichu Petersovi, Rudolfovi Hirschovi a Immanuelu Guttentagovi). Seznamujeme se v nich s konkrétními díly, která Tomášek nabízel k vydání (klavírní eklogy, rapsodie, klavírní sonáta, písně, orchestrální ouvertury a mše). Najevo vycházejí priority nakladatelů, kontakty na knihkupce a také praktiky vydavatelů, kteří často zadržovali autorské honoráře i výtisky. Dopisy informují o výši honorářů a vydavatelských lhůtách, jsou v nich zmínky o provozování skladeb a posuzování kritikou. V korespondenci se rovněž poukazuje na Tomáškovy skladby, které již neumíme identifikovat.

²⁴ KAMPER, Jaroslav: Z pozůstalosti Tomáškovy, *Hudební revue* 3 (1910), č. 5, s. 271–278.

²⁵ HNILIČKA, Alois: Volné listy z korespondence V. J. Tomáška, *Dalibor* 38 (1921/1922), č. 2 (20. 11.), s. 14. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mlp/view/uuid:093508db-71bc-4a8a-b2d3-5a79e9ac8329?page=uuid:50219589-184f-11e6-979e-001b63bd97ba>

²⁶ Stov. dopisy č. 75, 78, 80.

²⁷ K tomu též KABELKOVÁ, Markéta: Pozůstalost Václava Jana Tomáška (1774–1850), *Hudební věda* 62 (2005), č. 2, s. 153–170.

²⁸ V Morawetzově sbírce v ČMH se kromě dopisů dochovaly ještě autografy Tomáškových *Drei Lieder für eine Singstimme mit Clavierbegleitung*, NM-ČMH Tr B 625.

Dopis zasláný nejmenované slečně v září 1822 mohl být určen nejspíše Amelii Illaire z Berlína. Tomášek jí poslal dvě písně na Schillerovy texty. Adresátka zřejmě měla kontakt na Carla Friedricha Zeltera, od roku 1800 dirigenta a ředitele berlínské Singakademie, jemuž Tomášek nabízel k nastudování svou *Mši Es dur*. Provedení se nepodařilo doložit a pravděpodobně se neuskutečnilo.

Rozsáhlý dopis týkající se platu zaslal Tomášek svému zaměstnavateli hraběti Buquoyovi. Renta byla Tomáškovy vyplácena od roku 1806 po následujících 23 let ve stále stejné výši, tj. 500 zlatých. Podle žádosti mu hrabě slíbil už v roce 1818 zvýšení na 600 zlatých, k tomu ale nedošlo. Zdá se, že na základě zde publikované žádosti z roku 1829 byla Tomáškovy zvýšena renta na 550 zlatých konvenční měny. Nemáme o tom sice přímý doklad, ale vyplývá to ze zápisu do královských zemských desek z 15. 7. 1848, kdy Buquoy zvyšuje Tomáškovy doživotní rentu z 550 na 700 zlatých konvenční měny.²⁹

Další Tomáškovy korespondence pochází až ze čtyřicátých let. O vydání své písně psal Tomášek básníkovi a redaktorovi lipského listu Komet Rudolphu Hirschovi a zároveň poslal článek o fagotistovi a skladateli Wenzelu Neukirchnerovi. Upozornil také na mladou talentovanou klavíristku Sophii Bohrer.

Jeden dopis byl adresován Tomáškovy žákovi Alexandru Dreyschockovi. Svědčí o velmi blízkém vztahu učitele a žáka. Tomášek reaguje ostrým sarkasmem na vídeňské kritiky Heinricha Josepha Adamiho a Carla Waltera, kteří se vyjadřovali s despektem o Dreyschockově umění. Kromě toho zmiňuje kritiku přede hry k opěře *Seraphina* (Wiener allgemeine Musik-Zeitung, 6. 1. 1846), kde je uvedeno, že byla zahrána poněkud mdle. Celou situaci ale Tomášek komentuje s nadhledem.

Zajímavým dokladem je i dopis mladému Josefu Zvonařovi z listopadu 1844 s posudkem jeho skladeb.³⁰ Dvacetiletý Zvonař, tehdy student na varhanické škole, zaslal své rané kompozice Tomáškovy, který o nich napsal: *Rozpoznal jsem v nich racionálního skladatele, skutečnou vzácnost za našich dnů*.

Poslední Tomáškův dopis z této edice byl datován v prosinci 1846 a zřejmě adresován nakladateli Immanuelu Guttentagovi. Týká se vydání Tomáškovy zhudebnění hymnu *Veni creator Spiritus* pod názvem *Hymnus de Spiritu Sancto*.

²⁹ Srov. zápis do Zemských desek o zvýšení Tomáškovy renty z roku 1844 (NM-ČMH, pozůstalost V. Blažka, č. př. 58/1977). Přepis a překlad viz VOJTĚŠKOVÁ 2022, s. 159–160.

³⁰ V Morawetzově sbírce se dochoval autograf Zvonařovy písně s doprovodem klavíru *In Lacrymam*, NM-ČMH Tr B 632.

Z července 1820 pochází dopis **Johanna Wolfganga Goetha** Tomáškově. Jeho obsah byl odborné literatuře znám, originál dochovaný v Morawetzově sbírce je však dodnes považován za nezvěstný. Upravený text dopisu nechal Tomášek poprvé otisknout v Ost und West v článku *Zwei noch ungedruckte Briefe von Göthe an W. J. Tomaschek*³¹ a o něco později v autobiografii.³² Obě novodobé souborné edice Goethových dopisů *Goethes Briefe*³³ a *Repertorium Goethe-Briefe*³⁴ vycházely z upraveného přepisu v Ost und West. Neznaly ani faksimile dopisu publikované v Lidových novinách.³⁵ Na rozdíl od dřívějších vydání zde předkládáme přepis podle Goethova originálu z Morawetzovy sbírky, se zachováním všech detailů pravopisu a opravou chyb starších edic. K obsahu postačí na tomto místě obecné shrnutí, že Goethe děkoval Tomáškově za šest sešitů písní komponovaných na své texty.³⁶ Goethe si Tomáškovu zhudebnění svých jedenačtyřiceti básní opravdu cenil, což vyjádřil i při osobním setkání se skladatelem v Chebu a Mariánských Lázních.³⁷

V souvislosti s Tomáškem zmiňme ještě dopis jeho žáka³⁸ **Jana Václava Huga Voříška**³⁹ z května 1818.⁴⁰ Týká se především provedení Tomáškovy *Mše Esdur* ve Vídni. Voříšek také tlumočil Tomáškově výzvu nakladatele Sigmunda Antona Steinera a jeho firmy S. A. Steiner & Co., aby dopisoval do jejich periodika Allgemeine musikalische Zeitung, vydávaného v letech 1817–1824. V těchto novinách do té doby zcela chyběly příspěvky o hudebním dění v Praze a rozsáhlejší teoretické stati o hudbě. Tomášek pak skutečně dopisoval do vídeňského listu, nejprve nepodepsané příspěvky a poté rozsáhlejší text o italské sopranistce Angelice Catalani.⁴¹ V závěru dopisu se objevuje zajímavá poznámka, že Voříšek

.....
³¹ Zwei noch ungedruckte Briefe von Göthe an W. J. Tomaschek, *Ost und West* (1838), Nr. 10 (3. 2.), s. 42.

³² TOMASCHEK, W. J.: Selbstbiographie, *Libussa* 4–9 (1845–1850), český překlad NĚMEC, Zdeněk: *Vlastní životopis V. J. Tomáška*, Praha: Topičova edice, 1941, s. 9.

³³ *Goethes Briefe*, IV. Abteilung, 33. Band. 25. April – 31. Oktober 1820, Weimar: Hermann Göhlaus Nachfolger, 1905, s. 121–122.

³⁴ Srov. https://ores.klassik-stiftung.de/ords/f?p=402:2:::P2_ID:10034 a viz též poznámky k dopisu č. 19.

³⁵ *Lidové noviny* 40 (1932), č. 148 (21. 3.), s. 3.

³⁶ *Gedichte von Goethe*, op. 53–58, Heft 1–6, z roku 1815, vydané pravděpodobně v roce 1820. K problematice Tomáškových písní na Goethovy texty srov. např. STRAKOVÁ, Theodora: Tomáškovy písně na Goethovy texty. Příspěvek k poznání vokální tvorby raného romantismu v našich zemích, *Časopis Moravského muzea* 40, 1955, 214–252; http://new.musicologicaolomucensia.upol.cz/artkey/mus-201402-0002_vaclav-jan-tomasek-1774-1850-vsestranny-pisnovy-skladatel-komparativni-analyza-vybranych-hudebnich-zpracova.php

³⁷ Srov. NĚMEC 1941, s. 244.

³⁸ Tomášek vzpomíná na svého žáka Voříška v autobiografii, srov. NĚMEC 1941, s. 57, 129, 171 a 230.

³⁹ Kromě korespondence se v Morawetzově sbírce v ČMH dochoval i autograf Voříškovy písně nazvané *Liedchen* (von A. J. Schmied) s textem *Freundschaft lehrt in Kummertagen* (NM-ČMH Tr B 629) a vlastnoruční spartace *Klavírního septetu* op. 74 Johanna Nepomuka Hummela (NM-ČMH Tr B 605).

⁴⁰ Překlad dopisu vydal HNILČKA, Alois: Fragmenty k uměleckému profilu Tomáškovu, *Dalibor* 39 (1923), č. 14–15 (23. 6.), s. 107–109.

⁴¹ Angelica Catalani (1780–1849). V letech 1817–1824 podnikla evropské turné.

byl vyzván vídeňským spolkem Gesellschaft der Musikfreunde, aby pro něj složil oratorium, ale vzdává se této výzvy ve prospěch Beethovena.

Z naší kolekce se k Tomáškovu okruhu vztahuje ještě list z doby kolem roku 1820, psaný jeho pozdějším švagrem, básníkem, prozaikem, dramatikem a libretistou **Karlem Egonem Ebertem**. Naopak Ebertovi byl určen dopis **Františka Palackého**, v němž pisatel podrobně informuje přítele o svém pobytu a bádání ve Vídni. Zmiňuje se také o hudební události a nechává vyřizovat vzkazy Tomáškovu a Měchurovi. Podle pozdějšího připsu byl dopis zachráněn z makulatury.

Významné svědectví přináší pět dopisů **Carla Marii von Weber** z let 1813–1829. Dva z nich přešly k Morawetzovi z Donebauerovy sbírky, další získal Morawetz vlastní sběratelskou činností. Jsou mezi nimi jak dopisy, které psal Weber během svého pražského působení, tak i ty, které s Prahou nějak souvisejí.⁴² Vzhledem k tomu, že je dnes snadno dostupná online souborná edice Weberovy korespondence,⁴³ do naší edice tyto dopisy nezařazujeme, ale jen upozorňujeme na jejich originály (a v jednom případě kopii nezvěstného originálu) v Morawetzově sbírce. Na tomto místě připomeňme, že kromě zde uvedených se jeden Weberův dopis a jeden oběžník nacházejí ve Štěpánkově albu.⁴⁴ Morawetzova sbírka obsahuje navíc opis Weberovy kantáty *Kampf und Sieg* (WeV. B. 10)⁴⁵ se skladatelovými autografními poznámkami v partituře a s jeho vlastnoručním přípisem na titulním listu.⁴⁶

Ve dvacátých letech 19. století vznikly též dva dopisy houslisty a pedagoga pražské konzervatoře **Friedricha Wilhelma Pixise**. Jeden z nich se týká Pixisova žáka Josefa Slavíka. Byl zaslán nejmenovanému adresátovi, jehož totožnost jsme na základě kontextu pravděpodobně určili. Ve druhém listu žádá Pixis C. k. admi-

.....
⁴² Některé pražské prameny jsou popsány v knize NĚMEC, Zdeněk: *Weberova pražská léta*, Praha: L. Mazáč, 1944. Mnohé památky, které měl k dispozici Němec ještě v době druhé světové války, nejsou již dnes dostupné. Jejich identifikaci ztěžuje i skutečnost, že Němec neuváděl jejich přesné uložení.

⁴³ <http://www.weber-gesamtausgabe.de>

⁴⁴ Srov. JEŽKOVÁ – LUDVOVÁ 2023, č. M092 a M094.

⁴⁵ Partituru Weber daroval koncertní společnosti (Concertgesellschaft) Union v Brémách k dobročinným účelům. A právě tento poslední exemplář se dnes nachází v Morawetzově sbírce v Českém muzeu hudby. Morawetz ji pravděpodobně získal z tzv. Heyerovy sbírky z Kolína nad Rýnem, jejíž katalog z roku 1916 (*Musikhistorisches Museum von Wilhelm Heyer in Köln*, Katalog von Georg Kinsky, Vierter Band, Musik-Autographen, Köln 1916, s. 210–212) partituru *Kampf und Sieg* uvádí jako položku č. 243. Zde jsou také podrobně popsány Weberovy vlastnoruční vpisky. Partitura je dnes uložena v NM-ČMH Tr B 630.

⁴⁶ V NM-ČMH jsou mimo Morawetzovu sbírku uloženy ještě další prameny vztahující se k Weberovi. Jsou to dva doklady k jeho svatbě, která se konala v Praze: originální povolení k sňatku pro Carolinu Brandovou s Carlem Mariou von Weber, vydané C. k. městským hejtmánstvím a potvrzené konskripčním úřadem v Praze (Kais. könig. Stadthauptmannschaft) 30. 8. 1817 (NM-ČMH G 5365), a dále osvědčení opravňující Carla Mariu von Weber k sňatku s Carolinou Brandovou, vydané farářem královského kostela v Drážďanech Josephem Schmidem 18. 8. 1817 a opatřeně pečeti královského kostela saského dvora (NM-ČMH G 5364).

nistraci celních důchodků o vydání svých proclených věcí. Kromě toho pochází z Morawetzovy sbírky vstupenka na koncert 21. prosince 1842, jehož výtěžek byl věnován ve prospěch pozůstalé rodiny Friedricha Wilhelma Pixise (zemřel 20. října téhož roku).

Podobně i dopis prvního ředitele pražské konzervatoře **Bedřicha Diviše Webera** spadá do dvacátých let 19. století. Jak vyplývá z kontextu, adresátem byl zřejmě Johann Heinrich Feuerstein, lékař, který se zabýval okolnostmi Mozartovy smrti.

Mezi bohemika jsou zařazeny také dopisy pražského rodáka, později klavíristy a skladatele **Ignaze Moschelese**. Nejstarší z nich byl poslán v roce 1836 z Londýna, kde tehdy Moscheles působil u Filharmonické společnosti a jednal o provedení symfonií Cherubiniho a Lachnera. Pozdější listy už pocházejí z Moschelesova příštího působiště v Lipsku; byly určeny nakladateli Senffovi, který vydával Beethovenovy klavírní koncerty, k nimž Moscheles připravil do tisku kadence.⁴⁷

Ke skladatelům předbřeznové doby patří vedle již uvedených i **Vojtěch Matyáš Jírovec**. Morawetz nám dochoval pět dopisů, které Jírovec napsal ve svém pozdním věku, v letech 1839–1846.⁴⁸ Dokládají Jírovcovy kompoziční aktivity z této doby, a nepřímou rovněž jeho tíživou sociální situaci ke konci života. K jednomu z nich, adresovanému [Franzi] Timonimu, je přiložena píseň *Noth bricht Eisen; oder, Pankraz mit der Büchse*. Jak se dovídáme z jiného psaní,⁴⁹ Jírovec komponoval pro Timoniho za pravidelnou rentu 10 zlatých. Přestože Jírovcovo dílo upadalo stále více v zapomnění, skladatel neustával v tvůrčí práci, jak píše ve své autobiografii: *I ve svém pokročilém věku zabývá se Jírovec stále ještě skladbou. V 84. roce svého věku složil devatenáctou mši D-dur, která byla s velkým úspěchem provedena v několika kostelích; zaměstnává se tím pravidelně každého rána, napsal Jírovec z dlouhé chvíle rozličné, většinou mládeži určené písně, nedoufaje ani v jejich veřejné provedení.*⁵⁰

Jírovcovo psaní Paulu Aloysu Klarovi naznačuje, že skladatel snad hodlal svou autobiografii původně publikovat v pražské ročence *Libussa*, k tomu však nedošlo, a nakonec ji vydal v roce 1848 ve Vídni. V dopisu drážďanskému dvornímu kapelníkovi Carlu Gottliebu Reissigerovi, v němž se odvolává na svou někdejší kapelnickou činnost, poznáváme dnes nepříliš známého pěvce, barytonistu Fernaua (vlastním jménem Gustav Vangerow). Pro haydnovské bádání není **nezajímavý dopis** Johannu Georgu Schwarzovi, obchodníku s tabákovým zbožím, severoamerickému konzulovi ve Vídni a nadšenému sběrateli, jemuž Jírovec

⁴⁷ V Morawetzově sbírce v ČMH je uložen také autograf Moschelesovy písně *Botschaft*, NM-ČMH Tr B 616.

⁴⁸ Jeden dopis není datován, ale vztahuje se rovněž k uvedenému období.

⁴⁹ Jírovec, Vojtěch: Timoni, [Franz], 1. 9. 1844 (NM-ČMH G 6726).

⁵⁰ Viz BARTOŠ, František (ed.): *Vlastní životopis Vojtěcha Jírovce*, Praha: Topičova edice, 1940, s. 134.

věnoval blíže nespecifikovaný rukopis Josefa Haydna. Manuskript získal zřejmě v době, kdy se s Haydnem osobně stýkal.⁵¹

Kromě dopisů se v Morawetzově sbírce dochovaly autografy čtyř Jírovcových pozdních písní (*Neben dir ist das liebste Plätzchen* / Vedle tebe je nejmilejší místečko; *Wo Leyern sich zusammen fanden* / Kde se sejdou kolovrátky; *Noth bricht Eisen* / Nouze láme železo; *Im Gasthofe* / V hostinci) a jednoho sboru (*Die beste Weise* / Nejlepší melodie).⁵²

Ostatně k Jírovcovi se váže i zápis vytržený z neznámého památníku, který je citován v úvodu této edice. Komu byl verš určen, nelze už bohužel zjistit.⁵³

OD ČTYŘICÁTÝCH LET 19. STOLETÍ (BERLIOZ – WAGNER – KITTL – ŠKROUP)

K významným událostem pražského hudebního života do poloviny století bezesporu patřily dvě návštěvy **Hectora Berlioze** v roce 1846. Než Berlioz zavítal do Prahy podruhé, napsal řediteli pražské konzervatoře Kittlovi obsáhlý dopis, v němž ho informoval o svých záměrech. Tento dopis byl již publikován v rámci souborného vydání Berliozovy korespondence. Zde editujeme jeho originál i překlad, abychom zdůraznili český kontext. Zároveň upozorňujeme na uložení originálu, které souborná edice neznala.

Vedle dopisů určených **Janu Bedřichu Kittlovi** jsou do sbírky zařazeny i dopisy psané Kittlem samotným. Jeden z nich (č. 31) byl už v minulosti publikován dvakrát, vždy se snahou určit jméno adresáta. V naší edici se přikláníme k závěru, pro který se vyslovil Richard Batka, totiž že adresátem byl František Škroup. Jméno adresáta uvedené pozdějším přípisem přímo na dopisu je v každém případě chybné. Kittlův dopis Franzi Brendelovi nás blíže uvádí do problematiky hudební kritiky jak Kittlova díla samého, tak i koncertů pořádaných pražskou konzervatoří v době, kdy ji řídil. Třetí Kittlův dopis je zajímavou odbočkou k literární činnosti Kittlovy sestry Marie Gabriely. Jako přídatek zde ještě otiskujeme obsazení ke Kittlově nejznámější opeře *Bianca und Giuseppe*.⁵⁴

Kittlovi byly také určeny dopisy **Richarda Wagnera**, přítele z mládí, s nímž se Kittl seznámil již jako žák Tomáškův. České překlady těchto dopisů publikovala ve

⁵¹ Viz tamtéž, zvl. s. 82–86.

⁵² NM-ČMH Tr B 606–610.

⁵³ Kromě dopisů z Morawetzovy sbírky uchovává NM-ČMH ještě dva další Jírovcovy dopisy: dopis Timonimu z 1. 9. 1844 (NM-ČMH G 6726) a Jírovcův dopis nejmenované vídeňské společnosti z 8. 1. 1811 (NM-ČMH G 6727).

⁵⁴ V Morawetzově sbírce v ČMH je uložen i notový autograf Kittlových *Sechs zweistimmige Gesänge*, op. 38, NM-ČMH Tr B 611.

třicátých letech Marie Tarantová.⁵⁵ Všechny Wagnerovy dopisy adresované Kittlovi jsou součástí velmi rozsáhlé souborné edice korespondence *Richard Wagner Sämtliche Briefe* (z plánovaných 35 svazků dosud vyšlo 27). Ne vždy autoři souborné edice pracovali s originály: některé dopisy byly vydány jen podle aukčních katalogů a neobsahují celý text, ale pouze úryvky.⁵⁶ Souborná edice rovněž neznala dnešní uložení dokumentů v Morawetzově sbírce v NM-ČMH. Z tohoto důvodu zde všech šest Wagnerových dopisů editujeme znova v úplném originálu i překladu.

Tri Wagnerovy dopisy jsou určeny přímo Kittlovi. V prvním z nich z roku 1843 Wagner popisuje okolnosti kolem provedení *Rienziho* a zve Kittla do Drážďan na představení své opery. I další psaní z roku 1847 se týká přípravy drážďanské inscenace Wagnerových oper. Wagnerův dopis Kittlovi z ledna roku 1848 je v české muzikologické literatuře poměrně znám. Pojednává o Kittlově opeře *Bianca und Guiseppe* na Wagnerovo libreto. Pro dokumentaci kontextu jej zde otiskujeme v kritické edici.

Dva Wagnerovy dopisy Josefu Ticháčkovi, skladatelovu dalšímu českému příteli, drážďanskému pěvci a představiteli hlavních rolí ve Wagnerových operách, byly odeslány z místa Wagnerova exilu v Luzernu. Těsnou souvislost s pražským prostředím má Wagnerův dopis z roku 1870 adresovaný bankéřské firmě Grund, F. J. & Söhne, jejíž zakladatel a mecenáš Anton Grund půjčil Wagnerovi peníze v souvislosti s jeho pražskými koncerty v roce 1863. Wagner je v uvedeném roce nesplatil, dokonce ani později v roce 1872, a byl nucen znovu požádat o posunutí termínu splatnosti dluhu.

S dobou kolem poloviny století se pojí také korespondence další významné osobnosti pražského hudebního života, kapelníka Stavovského divadla **Františka Škroupa**, s jehož jménem se setkáváme v dopisech Berlioze i Kittla. V Morawetzově sbírce se zachovaly tyto jeho autografní písemnosti: vysvědčení vystavené Juliu Pisařowitzovi, dlouholetému klarinetistovi Stavovského divadla a profesovi pražské konzervatoře, a dopis z roku 1852, v němž Škroup nabízí k provedení svou operu *Mořský jeus* divadelnímu ředitelství v Lipsku. Nepodařilo se však určit, komu konkrétně byla nabídka adresována.⁵⁷

⁵⁵ TARANTOVÁ, Marie: Dopisy Richarda Wagnera. Z pražské sbírky továrníka Morawetze, *Tempo* 17 (1938), č. 14 (6. 6.), s. 149–153; č. 15–16 (28. 6.), s. 162–165.

⁵⁶ Např. Wagnerův dopis Kittlovi z 17. 12. 1843, viz *Richard Wagner Sämtliche Briefe*, Leipzig: Deutscher Verlag für Musik, Bd. 2, Nr. 115, s. 345.

⁵⁷ V Morawetzově sbírce v ČMH se nachází Škroupův autograf písně *Mutterliebe*, NM-ČMH Tr B 624.

Bratr Františka Škroupa Jan Nepomuk Škroup napsal v roce 1853 neznámému adresátovi průvodní dopis k pozvánce na koncert do katedrály sv. Víta, kde byl kapelníkem; zároveň se zmínil o nepříznivé kritice. O třicet let později žádal krajan ve Vídni o pomoc v tíživé sociální situaci. Díky Morawetzovi máme k dispozici i pozvánku ke slavnosti na počest 40. výročí Škroupova kapelnického působení v katedrále sv. Víta z roku 1885.

HUDEBNÍ DIVADLO 19. STOLETÍ

Důležitou součástí Morawetzovy sbírky jsou doklady k činnosti českého hudebního divadla v 19. století. V této souvislosti je třeba uvést především korespondenci Jana Nepomuka Štěpánka (1824–1842), dlouholetého sekretáře a spolureditele Stavovského divadla. Její edice byla předmětem již zmíněné publikace *Correspondenz Stiepanek. Kancelář Stavovského divadla v Praze 1800–1850*.⁵⁸ Kromě toho NM-ČMH uchovává kolekci asi devadesáti divadelních cedulí, programů a plakátů z let 1803–1938, které zachycují představení ve Stavovském divadle, v Novém divadle v Růžové ulici, na Žofíně, v letním divadle v Pštrossově zahradě, v Novoměstském divadle, v letním divadle Na hradbách, v Královském zemském českém divadle (Prozatímním) a později v Národním, zastoupeno je i Nové německé divadlo a scéna v Hradci Králové. Tyto programy, cedule a plakáty z Morawetzovy sbírky⁵⁹ dosud čekají na podrobný výzkum a publikaci.

Korespondence s divadelní tematikou se v naší edici vztahuje k působení ředitelů Stavovského divadla Johanna Hoffmanna, Johanna Augusta Stögera a Franze Thomé. Dopis **Johanna Hoffmanna** redaktorovi a vydavateli časopisu Wiener Theaterzeitung (Bäuerles Theaterzeitung, také Allgemeine Theaterzeitung) Adolphu Bäuerlemu z roku 1848 vypovídá o dopadu cenzury a kritiky v dobovém tisku na provoz divadla. Se jménem Johanna Augusta Stögera je spojena korespondence pěvců z padesátých let 19. století (**Josef Karl Pöck**, **Franz Brava**). Na okolnosti kolem pražského provedení *Tannhäusera* v roce 1854 v době Stögerova ředitelování poukazuje dopis hraběte **Alberta Nostitze-Rienecka** řediteli konzervatoře Kittlovi. Oficiální formu má pracovní smlouva mezi ředitelem Stögerem a **Pepitou de Oliva** z roku 1856, kdy tato španělská tanečnice v Praze hostovala. Osobní sdělení napsali pěvci **Franz Steger** svým bývalým kolegům z Prahy a **Kateřina Podhorská** pražské německé herečce a dramatické autorce Friederike Herbstové. V obsáhlejším dopisu z roku 1876 oznamovala zpěvačka **Marie Steinitz-Moser** nově nastupujícímu

⁵⁸ Srov. JEŽKOVÁ – LUDVOVÁ 2023.

⁵⁹ NM-ČMH č. př. TPp 29/2008.

kapelníkovi v Brně, jaké kroky podnikla, aby bylo jeho angažmá anoncováno v brněnském tisku, a zároveň vyslovila naději, že pod jeho taktovkou v Brně vystoupí. U tohoto dopisu se podařilo podle kontextu určit adresáta, jímž byl kapelník Joseph Friedrich Hummel.

S divadlem souvisí také korespondence hudebních skladatelů. Teplický **Josef Wolfram** podrobně popisuje příteli Josefu Tandlerovi von Tanningen okolnosti kolem premiéry své opery *Das Schloss Candra* v prosinci 1832 v Drážďanech a zmiňuje i provedení své další opery, *Der Bergmönch*, v následujícím roce v Hannoveru. (Adresát dopisu byl určen podle kontextu.)

Mladší generaci skladatelů zastupuje absolvent pražské konzervatoře **Johann Josef Abert**, který vzpomíná na pražskou premiéru své opery *Astorga* v prosinci roku 1866. Adresátem, byť přímo neuvedeným, byl s největší pravděpodobností Franz Thomé, ředitel Stavovského divadla. O dvacet let později, roku 1886, usiloval **Karel Kovařovic** o provedení vlastní opery *Ženichové* v Národním divadle v Brně, kde tehdy působil jako kapelník. Současně sdělil, že bude dirigovat svou operu *Cesta oknem* v Národním divadle v Praze. **Karel Šebor**, autor národně orientovaných historických oper, poslal neznámému adresátovi přehled premiér a údaje o počtu provedení pěti vlastních operních děl v pražském Prozatímním divadle v letech 1865–1879. O scénických dílech **Eduarda Tauwitz**e, kapelníka Stavovského divadla a hudebního skladatele, se dovídáme z Tauwitzova dopisu literárnímu historikovi a kritikovi Franzu Fantovi, který připravoval článek k skladatelovým osmdesátinám. (Adresát dopisu určen podle kontextu.)

Ve vztahu s hudebním divadlem je třeba zmínit i takové rukopisné písemnosti, jakými jsou libreta, jiné divadelní texty nebo hudební kritika. **Vojtěch Alois Šembera** přeložil v červnu 1839 do češtiny *Píseň na hon* z Raimundova *Marnotratníka* a Orovistovu árii z Belliniho *Normy*, určené k provedení v Královském městském divadle v Brně. Dalším textem, který zde needitujeme, je český překlad libreta Wagnerovy opery *Bludný Holanďan*. Pro tisk v Knihovně libret Umělecké besedy ho připravil **Václav Juda Novotný**, a to v souvislosti s prvním českým představením v Národním divadle 17. prosince 1907. V Morawetzově sbírce nalezneme i autografní fragment kritiky o Flotowově opeře *Alessandro Stradella* od **Bernharda Gutta**, jejíž celý text vyšel v *Bohemii* 25. 11. 1845. Přestože tato kritika je z hlediska obsahu známá, zařazujeme ji zde s ohledem na vpisky, které se v konečném vydání neobjevily.

DALŠÍ KORESPONDENCE Z 19. STOLETÍ

K hudebním skladatelům zastoupeným v Morawetzově sbírce patří ještě **Karel Bendl** a **Václav Jindřich Veit**. První z nich korespondoval o vydání svého trojzpěvu *Zpěv víl nad vodami*⁶⁰ s nakladatelem Emanuelem Starým, druhý informoval o úspěchu své symfonie v Lipsku v roce 1859. Spolu s dobovou kritikou přináší dopis cenné svědectví o recepci Veitova díla.⁶¹ Jako adresát byl na dopisu cizí rukou dopsán Ambros, avšak, jak upozornil již Ambrosův syn a další výzkum, o Ambrose se jednat nemohlo. Sám **August Wilhelm Ambros**, přední osobnost pražského hudebního života v padesátých a šedesátých letech 19. století, je prezentován dvěma dopisy přátelům, z nichž jeden byl určen Eduardu Hanslickovi a druhý P. Barnabasu Weissovi. Jde o poměrně krátká sdělení, která však dobře dokreslují Ambrosovu osobnost.

Mezi dalšími písemnostmi stojí za pozornost autobiografie **Josefa Labitzkého** z roku 1849. Úryvky z ní byly již v minulosti publikovány. Naše edice přináší úplné znění originálu i jeho překlad. Můžeme zde sledovat životní osudy kapelníka a skladatele taneční hudby, který, jak je poznamenáno v životopisu, byl *jediný, kdo částečně dostihl světoznámého kapelníka Strausse, čímž se nemůže chlubit žádný z jeho napodobitelů*. Dochován je i jeho dopis intendantovi divadla a kapely vévodského dvorního divadla Coburg-Gotha Maximilianovi von Hanstein z roku 1837 a z pozdější doby psaní Labitzkého mladšího syna Augusta, který převzal po otci řízení orchestru v Karlových Varech.

Mezi interprety – pisateli dopisů z Morawetzovy sbírky nalezneme klarinetistu a profesora pražské konzervatoře **Franze Blatta**, v roce 1838 ve funkci jejího adjunkta. V jiném dopisu referuje mladý **Jan Nepomuk Maýr** o svém pěveckém angažmá u opery v Lublani v roce 1840. Regenschori u Sv. Víta **Robert Führer** si v březnu roku 1843 stěžoval kanovníkovi Metropolitní kapituly Václavu Pešinovi rytíři z Čechorodu, že nikdo nechce spoluúčinkovat na hudební produkci, pokud nedostane zapláceno předem. Není divu, že si adresát na dopis poznamenal: *Nestoudnost*. Klavírista, skladatel a Tomáškův žák **Julius Schulhoff** odmítl v roce 1854 pozvání císařského rady, šéfa velkoobchodu a mecenáše umělců Antona Grunda. **Josef Neruda**, zakladatel početné hudební rodiny, podrobně líčil úspěšné koncerty svých dětí v Breslau (dnešní Wrocław) a poté v Drážďanech v prosinci 1857. U tohoto dopisu byl podle kontextu určen jako adresát vídeňský knihku-

⁶⁰ V Morawetzově sbírce v ČMH jsou kromě dopisu uloženy Bendlovy čtyři notové autografy, sign. NM-ČMH Tr B 599–602, a vlastnoruční úpravy tří písní NM-ČMH Tr B 603.

⁶¹ V Morawetzově sbírce v ČMH se kromě dopisu dochovaly autografy partitury Veitových mužských sborů se čtyřmi sóly *Jauchze wem ein Herz gegeben*, NM-ČMH Tr B 626, a *Pozdravení pěvcovo „Komu dal Bůh k zpěvu sílu“*, NM-ČMH Tr B 627.

pec Jakob Dirnböck. Houslista **Raimund Dreyschock**, bratr klavíristy Alexandra Dreyschocka a Pixisův žák, dostal v roce 1865 nabídku na uvolněné místo profesora houslí na pražské konzervatoři. Z jeho psaní řediteli Krejčímu je zřejmé, že podmínky v Praze by pro něho byly méně výhodné než na jeho dosavadním místě a že nabídku nepřijme. Klavírista, skladatel a pedagog **Ignaz Tedesco** psal z Oděsy svému švagrovi v roce 1876. K dopisu přiložil vlastní fotografii, která se bohužel nedochovala. Dopis mladého **Františka Ondříčka** pochází z počátku houslistovy umělecké dráhy. Psal ho svému otci po příjezdu do Londýna v roce 1881.

S bohemiky Morawetzovy sbírky získalo České muzeum hudby také údajný dopis Hynka Pally z roku 1851, podrobnější výzkum však ukázal, že se nemohlo jednat o Pallu, ale pisatelem byl zřejmě **Hynek Vojáček**.

20. STOLETÍ

Z české hudby 20. století je v Morawetzově sbírce zastoupen pouze **Leoš Janáček**. V dopisu Janu Herbenovi, spisovateli, publicistovi a autoru libreta k Janáčkovu baletu *Rákoš Rákoczy*, děkuje Janáček v srpnu 1908 za recenzi, kterou Herben publikoval o *Maryšce Magdónové*. Zmiňuje také potíže při vzniku opery *Výlety páně Broučkovy*. Dr. Aloisu Kolískovi odpovídal Janáček na dotazy týkající se lidové písně. Otázky a odpovědi byly publikovány v Lidových novinách 5. února 1922 v rubrice Kulturní kronika. Podle tohoto znění je otiskla Jarmila Procházková v souborné edici *Leoš Janáček: Folkloristické dílo*. Ani ona neznala originální manuskript z Morawetzovy sbírky. Mezi Janáčkovými písemnostmi z naší kolekce se nacházejí ještě autografní skici k opeře *Z mrtvého domu*, dodatečně svázané a nadepsané *Motivy Dr. Leoše Janáčka*.

K nejmladší korespondenci Morawetzovy sbírky patří tři dopisy **Friedricha Donebauera** adresované Richardu Morawetzovi v dubnu 1908 v souvislosti s prodejem bohemik z Donebauerovy sbírky. Těmito dopisy se Morawetzova sbírka v Českém muzeu hudby pomyslně uzavírá.

EDICE DOPISŮ

Předložená edice korespondence z hudebních bohemik Morawetzovy sbírky zahrnuje 98 pramenů. S politováním musíme konstatovat, že v porovnání s Poštolkovým seznamem z roku 1962⁶² se do Českého muzea hudby v letech 2003 a 2008 nedostaly všechny položky. Můžeme jen spekulovat, proč některé prameny⁶³ nebyly převedeny z Památníku národního písemnictví do rukou původních majitelů a pak do muzea.

Přes toto omezení poskytují hudební bohemika ze sbírky Richarda Morawetze v Českém muzeu hudby bohatý pramenný materiál ke studiu hudby od 18. do počátku 20. století. Přestože některé dopisy byly již v minulosti publikovány, předložená kritická edice je prvním uceleným vydáním kompletních přepisů, překladů do češtiny a příslušných komentářů. Vzhledem k širokému tematickému rozsahu nebylo možné blíže prozkoumat všechny okolnosti, které obsah editovaných dopisů nabízí. Cílem edice bylo spíše poskytnout pramenný materiál a podněty k dalšímu bádání.

Nabízí se zde velké množství témat od výzkumu hudby 18. až po celé dlouhé 19. století. I ze skromných zpráv v dochovaných rukopisech lze učinit určité závěry o šíření hudebních děl a o obchodu hudebninami mezi jednotlivými centry v Evropě koncem 18. a v průběhu 19. století (nakladatelské domy Breitkopfa & Härtela, Ambrosia Kühnela, Johanna André v Offenbachu, Leopolda Koželuha nebo S. A. Steinera ve Vídni), o kulturní výměně, vkusu a dobovém stylovém zaměření. Korespondence také přináší podněty k výzkumu hudebního divadla v 19. století v rámci života a díla jednotlivých hudebníků i v souvislostech doby a hudebního prostředí.

EDIČNÍ ZÁSADY

Edice jednotlivých dopisů vychází z diplomatického přepisu, při němž se editor-ské zpracování textu co nejvíce blíží originálu. Jsou ponechány pravopisné chyby, nedůsledně použitá velká a malá písmena. Jen v případě, že by čtení bylo nesrozumitelné nebo mohlo být chybně interpretováno, je na chybu upozorněno [!] nebo je správná verze uvedena v hranaté závorce. Omylem vynechaná slova, která jsou důležitá pro kontext, jsou doplněna v hranaté závorce. Škrtnutý text je ponechán. Nečitelná písmena nebo slova jsou označena [...], škrtnutá nečitelná pak [...].

⁶² POŠTOLKA 1962, s. 101–109.

⁶³ Namátkou uvedme např. dopis Ambrosův M. Fürstenauovi z 17. 5. 1872, Hanslickovy dopisy neurčeným adresátům z 3. 2. 1872 a 20. 2. 1872 a rukopisy jeho článků; dopis Jiřího Bendy Friedrichu III. z 11. 4. 1765 ad.

Slova vložená shora nebo zdola jsou začleněna do textu s vyznačením \ / a / \. Zkratky nejsou doplňovány, pouze ve výjimečných případech jsou rozepsány nebo vysvětleny v podčarových poznámkách. Adresy na obálce nebo v úvodu dopisu jsou přepsány před vlastním textem dopisu. Jednotlivé řádky se v přepisech originálních adres vyznačují svislými čarami |. V případě delších dopisů jsou v přepisu originálu (nikoli v překladech) označeny předěly mezi jednotlivými stranami číslem strany v hranaté závorce. Názvy děl jsou ponechány ve tvaru, v němž je uvádí pisatel, správná verze se pak nachází v podčarové poznámce. Vodorovné čárky (tzv. Faulenzerstriche) vyznačující zdvojení souhlásek se rozepisují barevně odlišeným typem druhého písmene: $\bar{m}=mm$, $\bar{n}=nn$.

Záhlaví každého editovaného dopisu obsahuje jména odesílatele a adresáta, místo odeslání a datum. Pokud byl některý z údajů určen výzkumem nebo ze sekundárního pramene, je doplněn v hranaté závorce. Pravopis příjmení se řídí podle *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, a pokud zde není zastoupeno, pak podle souborů národních autorit.⁶⁴ Pokud v korespondenci psaní kolísá, je v záhlaví použita jedna varianta a další se uvádí u biogramů. Výjimku tvoří Vojtěch Matyáš Jírovec, který je v *Grove Dictionary* uveden jako Adalbert Gyrowetz [Gyrowez, Girowetz], Koželuh jako Kozeluch, Němeček jako Niemetschek, Niemeczek a Ticháček jako Tichatschek. V edici je použita verze podle národních autorit. U podoby křestních jmen, která se vyskytují v české i německé formě, je primárně použit tvar podle teritoriální příslušnosti, varianty jsou pak v biogramech. Za dopisem v případě potřeby následují textově kritické poznámky komentující způsob psaní v originálu.

Jana Vojtěšková

.....
⁶⁴ Srov. Úvod — Portal Authority (nkp.cz) [cit. 2023-03-09].

Mamku kdy přijete. Měste nás to veďte a
prijete-li tak prosm vezmete asi
jeden litru čokolady suchou. ano!

Podělte Mamku tak šachab a odeslete (jeden výbor
Hlaholu me proti tomu m-li nebude) per.
litru. Použte mladšímu Per per per per
do Ryne. Také pry' ho máte nešť. přel. un. do li
dluhujou za první ročník hudební škol.
Gároveň prosm by jete přiložene
psaní do Konviktů odeslat.

Tady progalim a Bojem
a přijete co nejdříve avšak přede
mám dříve asi k - neb 5 dní
napřed aby som mikanu neodjeli.
Naše Adressa: R. B.

v Sternbergu č. 55
per smecno.

Bojem Vaš
26
Karel B.

DOPISY ČESKY

**Abert, Johann Joseph: [Thomé, Franz]¹
Stuttgart, 31. 3. 1867**

Můj vážený příteli!

Myslím, že všechny Vaše obavy z mého mlčení potlačím tím, když Vám sdělím, že jsem v důsledku důkladného nachlazení, které jsem si přivodil na cestě, musel dvanáct dní strávit na lůžku.

Nemusím Vás ujišťovat, jak velmi mě potěšily Vaše milé řádky, a tím větší musela být má radost, že to byl právě můj milý, nezapomenutelný generální adjutant, jemuž od svého odjezdu z Prahy² vděčím za první zprávy. – Moje nedávné prožitky z Prahy se ve zpětné vzpomínce vybavují jako krásný sen, jehož příjemné dodatečné účinky ve mně budou navždy zářit svěžími barvami.

Že se přes to všechno vloudila hořká pilulka a že touto pilulkou museli být Genée a Slansky,³ je mi, otevřeně řečeno, velmi líto. Nic mi samozřejmě nemohlo být vzdálenější, než se nějakou nepatřičností některého z těch pánů nějak dotknout. Uposlechnu Vaší přátelské rady a pokusím se opodstatněnou omluvou toto faux pas paralyzovat.

¹ Zřejmě míněn Franz Thomé (1807–1872), herec, režisér a divadelní ředitel, v letech 1858–1864 ředitel pražského Stavovského divadla a 1865–1866 krátce ředitel Prozatímního divadla. Spolu se svým tichým společníkem Johannem Augustem Stögerem vybudoval dřevěné Novoměstské divadlo. Srov. též pozn. 98–99.

² Po pražské premiéře opery *Astorga*, viz pozn. 4.

³ Richard Genée (1823–1895), libretista, dirigent a skladatel, působil v letech 1864–1867 v Praze jako kapelník Stavovského divadla. Ludwig Slansky (1838–1905) byl ve Stavovském divadle jako korepetitor a kapelník od roku 1859. Není jasné, k jakému nedorozumění došlo. Genée učinil v Praze jeden z pokusů o zavedení filharmonických koncertů: »*Filharmonické koncerty mistra Genée se v Praze šťastně etablovaly a v postní době jistě naleznou ještě větší oblibu než dosud.*« *Prager Abendblatt* (1867), č. 61 (12. 3.), s. 3. – »*Divadelní kapelník pan Richard Genée se pokusil organizovat filharmonické koncerty; program první série je tak skvělý, jak jen je možné a podle dosavadních úspěchů se zdá, že vzbudil zájem publika.*« A. W. Ambros, *Musikalische Briefe aus Prag* (Zweite Folge, I., Schluß), *Österreichische Revue* 5 (1867), Heft 3, s. 123–134, cit. s. 133. – První koncert se konal 17. 2. 1867 na Žofíně, na programu: Schumann, *Manfred*; Beethoven, *Symfonie č. 3 Eroica*; árie Euryanthy (*Glücklein im Thale*) a velká árie Lysiarta (*Zertrümmere, schönes Bild*) z Weberovy *Euryanthy* a nejmenovaná árie ze Spohrova *Fausta*, sólisté Carla Huttary, Eduard Eghart, Gabriele Szégal; orchestr byl posílen o členy orchestru české opery, srov. *Bohemia* 40 (1867), č. 43 (19. 2.), s. 507 (zn. V. [Franz Ulm]). – Druhý koncert (datum neuvedeno), na programu: Mendelssohn, árie z *Eliáše* (Eugenie Perechon), kvintet z *Così fan tutte* (Carla Huttary, Eugenie Perechon, Čeněk Vecko, Gustav Siehr a Adolf Uttner); Beethoven, *Klavírní koncert č. 4*, sólista Theodor Wahle (s kadencemi Hanse von Bülowa); Mendelssohn, *Hebridy*; Mozart, *Symfonie D dur* (KV 504, *Pražská*), srov. *Bohemia* 40 (1867), č. 52 (1. 3.), s. 611 (zn. V. [Franz Ulm]). – Třetí koncert, 8. 3. 1867: Schumann: *Symfonie č. 4 d moll* (označeno jako první pražské uvedení), Woldemar Bargiel, předehra *Medea* (první provedení), srov. *Bohemia* 40 (1867), č. 60 (10. 3.), s. 705–706 (zn. V. [Franz Ulm]). – Ke Genéeově působení blíže TEUBER 3, s. 634nn.

Abyste se ale také něco dozvěděl o mém třídním pobytu ve Vídni, sděluji Vám, že je Astorga pro příští září určen k uvedení.⁴ Zdá se, že Salvi⁵ bere věc s vážností, jakou bych nikdy nepředpokládal. Obsazení opery už je stanoveno, a pokud všechna znamení neklamou, čeká mě příštího podzimu opět cesta do Vídně.

U Hackländera⁶ už jsem Vás uvedl nejen jako rytíře Schlaraffie,⁷ nýbrž také jako plamenného ctitele jeho děl, a až přijedete do Stuttgartu, jste u něj jako doma.

Houslista Wien⁸ nese pozdrav k Vám, také má žena a tchán, ač Vás neznají. Těším se nevýslovně při Vaší návštěvě ve Stuttgartu na postavení generálního adjutanta, pro něj už jsem teď způsobilý. Tím bych naklábosil, co jsem pro tentokrát naklábosit mohl. Oddávám se naději, že ani Vy jste neřekl poslední slovo, ale potěšíte mě brzo několika řádky.

Nakonec se co nejlépe poručím všem svým milým pražským přátelům, jmenovitě Jonákovi,⁹ Görnerovi,¹⁰ Řebíčkovi,¹¹ Veckovi,¹² Ulmovi,¹³ a samozřejmě nejmiilejší z mých Angioletti¹⁴ – slečně Huttary.¹⁵

.....
⁴ První provedení Abertovy opery *Astorga* (libreto Ernst Pasqué) se uskutečnilo 20. května 1866 ve Stuttgartu za skladatelova řízení. – V Čechách zazněla poprvé 5. 12. 1866 ve Stavovském divadle, česky 17. 10. 1876 v Prozatímním divadle v překladu Jindřicha Hanuše Böhma. – Ve Vídni byla opera *Astorga* uvedena 24. 6. 1870 v Carltheater.

⁵ Skladatel a pěvecký pedagog Luigi Matteo Salvi (1816–1887) byl jmenován roku 1860 prozatímním ředitelem vídeňské Dvorní opery, v letech 1864–1867 (do svého penzionování) ji vedl. Odložení uvedení *Astorgy* zřejmě souviselo se změnou ve vedení Dvorní opery (viz pozn. 4).

⁶ Friedrich Wilhelm von Hackländer (1816–1877), spisovatel, autor románů, povídek, pohádek, cestopisů, příběhů z vojenského života aj. Žil ve Stuttgartu.

⁷ „Schlaraffia“ byl spolek „pro umění, přátelství a humor“, založený 10. října 1859 v Praze, zakladatelem byli Franz Thomé a basista pražské německé scény Albert Eilers. Po pražském vzoru byly zakládány podobné spolky v Berlíně, Lipsku aj. Schlaraffia existuje dodnes.

⁸ Houslista Karl Wien (nar. 1844), rodák z Prahy, byl v letech 1855–1861 žákem pražské konzervatoře. Jedno ze svých prvních vystoupení mimo Čechy absolvoval zřejmě v Salcburku spolu s violoncellistou Davidem Popperem (rovněž čerstvým absolventem konzervatoře): »Oba umělci už dosáhli uměleckého stupně, který dokáže posluchači připravit večer bohatý na požítky.« Viz *Salzburger Zeitung* (1861), č. 230 (19. 10.), s. 2. – V dalších letech několikrát vystoupil ve Vídni, kde působil v orchestru Dvorní opery, k roku 1865 se uvádí jeho působiště v Rotterdamu, odkud odešel do Stuttgartu. *Süddeutsche Musik-Zeitung* 16 (1867), č. 52 (30. 12.), s. 2: »Ze Stuttgartu: Pan Wien hrál první větu Beethovenova Houslového koncertu bez zvláštního úspěchu, což spíše než ve výkonu jinak schopného umělce, spočívalo v přirozené nespokojenosti posluchače, který takové velkolepě založené, poetické a hudebně jednotné mistrovské dílo raději nechce slyšet vůbec, než rozkoukované.« Ve Stuttgartu působil Wien zřejmě řadu let, roku 1876 hrál například v komorní řadě Beethovenovu *Houslovou sonátu c moll* [op. 30, č. 2], jak zmiňuje *Neue Zeitschrift für Musik* (1876), č. 13 (24. 3.), s. 137.

⁹ Pravděpodobně Eberhard Antonín Jonák (1820–1879), ekonom, poslanec Říšského sněmu, od 1849 profesor statistiky a politických věd na univerzitě v Praze. Viz bit.ly/3vfKUPo [cit. 2023-02-09].

¹⁰ Viz TEUBER 3, s. 673: »Dr. Anton rytíř von Görner náležel dlouho k důvěrníkům a reprezentantům česko-německého lidu, působil také jako zemský advokát v Praze a zemřel 5. srpna 1885 v Seebofu am Achensee.«

¹¹ Josef Řebíček (1844–1904), houslista a dirigent, na pražské konzervatoři žák Mildnerův, v letech 1863–1865 ředitel orchestru Prozatímního divadla, 1865–1868 ředitel orchestru Stavovského divadla v Praze.

¹² Tenorista Čeněk (Vincenz) Vecko (1830–1874).

¹³ Franz Ulm (1810–1881), hudební referent listu *Bohemia*.

¹⁴ Angioletta, postava z Abertovy opery *Astorga*.

¹⁵ Carla Huttary (Huttary-Poláková) (1843–1906), zpěvačka.

Nyní s Bohem, vážený příteli, a zachovejte mi vzpomínku, kterou jste vepsán
plamennými tahy do srdce Vašeho

přátelsky oddaného

J. Aberta

Stuttgart, 31. března 1867

ABERT, Johann Joseph (1832, Kochovice – 1915, Stuttgart), hudební skladatel. V letech 1846–1853 studoval na pražské konzervatoři hudební teorii a hru na kontrabas. Ve Stuttgartu získal nejprve angažmá jako kontrabasista u dvorního orchestru, poté jako dvorní kapelník. Složil opery *Anna von Landskron* (1859), *König Enzo* (1862), *Astorga* (1866), *Ekkehard* (1878), symfonii *Columbus* (1864) a jiné. Prahu navštívil mj. v souvislosti s premiérou opery *Astorga* na německé scéně v Praze, která se konala 5. 12. 1866.

ČSHS, 1, s. 17; MGG, 1, sl. 41–43; LDMK, 1, s. 59–64; BSČZ, 1, s. 23.

Ambros, August Wilhelm: Hanslick, Eduard¹⁶
Praha, 20. 11. 1864

Milý, drahý příteli!

Dovoluji si doručitelku [tohoto listu], slečnu Sofii Dittrichovou,¹⁷ co nejlépe doporučit tvému laskavému přijetí. Je žačkou našeho společného přítele Hocka,¹⁸ vyznamenává se talentem, a již zde skvěle obstála ve zkoušce ohněm veřejného vystoupení. Můžeš-li pro mladou klavíristku ve Vídni, kde tvé slovo právem tolik platí, něco udělat, velice si, jako už často, zavážeš

svého
starého přítele

dr. A. W. Ambrose

Praha, 20. listopadu 1864

P. S. Slečna von Mikich nás často navštěvuje.¹⁹ Za krátkou dobu od jejího příjezdu jsme si ji srdečně oblíbili a má také, myslím, jako zpěvačka znamenitou budoucnost.

¹⁶ Eduard Hanslick (1825–1904), hudební publicista a estetik, přední představitel vídeňské hudební kritiky druhé poloviny 19. století.

¹⁷ Sofie Dittrichová, též Žofie Dittrichová (1844–1925), provd. Hergetová, klavíristka, srov. <https://www.sophie-drinker-institut.de/dittrich-sophie> [cit. 2023-02-09].

¹⁸ Jacob Emil Hock (1823–1908), klavírista, majitel hudební školy a člen pražského Davidsbund, srov. LOMNĀS 1999, sv. I, s. 201–251(328).

¹⁹ *Tagespost Graz* (1868), č. 53 (4. 3.), s. 3 uvádí v souvislosti s dobročinným koncertem 8. 3. 1868: »Velký zájem jistě vzbudí první veřejné vystoupení slečny von Mikich, žačky renomovaného učitele zpěvu ve Vídni Wolfa, která spojuje se svým plně znělým mezzosopránem řádné pěvecké školení a ve Vídni a v Praze už několikrát vystoupila s velkým úspěchem.« 9. 3. 1868 však též list uvádí, že pro onemocnění nevystoupila. Účinkovala na dalším dobročinném koncertě ve Štýrském Hradci se Schumannovými písněmi a zpívala *Soloparthie in „Schön Ellen“* [Max Bruch: *Schön Ellen*, op. 24 na text Emanuela Geibela pro soprán, baryton, sbor a orchestr]. »Její velmi dobře znějící plný mezzosoprán a citlivý přednes písní vyvolaly velmi příznivý dojem.« *Tagespost Graz* (1868), č. 68 (24. 3.), s. 4. Více o dotyčné zpěvačce nezjištěno.

AMBROS, August Wilhelm (1816, Mýto u Rokycan – 1876, Vídeň), hudební historik, kritik a skladatel. Vystudoval práva na pražské univerzitě. Hudbu studoval u Bedřicha Diviše Webera a Jana Bedřicha Kittla. V roce 1869 byl jmenován prvním mimořádným profesorem teorie a dějin hudby na univerzitě v Praze, roku 1871 byl povolán do Vídně na ministerstvo spravedlnosti. Současně zastával místo profesora dějin hudby na konzervatoři Společnosti přátel hudby a učitele dějin umění korunního prince Rudolfa. Jako hudební referent psal pro *Wiener Zeitung* (a přínaležející *Abendpost*). Jeho stěžejním dílem jsou *Geschichte der Musik*, vydané v Breslau/Wrocławu v letech 1862–1868 (ve třech svazcích, dva svazky vyšly posmrtně v Lipsku).

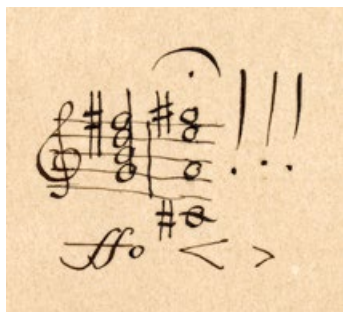
Grove, 1, s. 449–450; MGG, 1, sl. 583–586; LDMK, 1, sl. 60–67; ČSHS, 1, s. 25; ČDE; BSČZ 1, s. 72; LOMNÄS, Bonnie – STRAUSS, Dietmar – LOMNÄS, Erling: *Auf der Suche nach der poetischen Zeit. Der Prager Davidsbund: Ambros, Bach, Bayer, Hampl, Hanslick, Helfert, Heller, Hock, Ulm. Zu einem vergessenen Abschnitt der Musikgeschichte des 19. Jahrhunderts*, Saarbrücken: PFAU-Verlag, 1999, sv. 1–2; Ke vztahu Ambrose a Hanslicka srov. HANSLICK, Eduard: *Aus meinem Leben*, sv. 1–2, Berlin: Allgemeiner Verein für deutsche Literatur 1892, s. 339 a 369, 2. vyd. dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:c7d87a50-704b-11e6-a429-001018b5eb5c?page=uuid:66045c50-8a99-11e6-8aeb-5ef3fc9ae867> [cit. 2023-02-09]; český výběr LUDVOVÁ, Jitka (ed.): *Dokonalý antiwagnerián Eduard Hanslick. Paměti, fejetony, kritiky*, Praha: Supraphon, 1992, zvl. Úvodem, s. 15–36, v českém textu pamětí dále: 58–66, 155–159; ŠTĚDRONSKÁ, Markéta (ed.): *Musikaufsätze und -rezensionen 1872–1876*. Historisch-kritische Ausgabe, Wien: Hollitzer Verlag 2017 a 2019, 2 sv.; ŠTĚDRONSKÁ, Markéta (ed.): *Wilhelm Ambros. Wege seiner Musik-kritik, -ästhetik und -historiographie*, Wien: Hollitzer Verlag, 2021.

3.

Originál v němčině srov. s. 225

Ambros, August Wilhelm: Weiss, Barnabas P.²⁰
[Víděň], [3. 2. 1873]²¹

Veledůstojnému pánu | panu P[ateru] Barnabasu Weissovi | superioru kapucín-
ského | konventu u sv. Josefa | v | Praze | Nové město | v konventu | veleďustojných
P. P[atres] kapucínů | u sv. Josefa^a

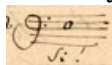
Příteli nejctihodnější!

Pokud se Vám daří dobře, o sobě to říci nemohu – tj. mám velmi silnou chřipku, která mě připravuje o radost, strávit u Vás dnešní poledne, jelikož se musím držet doma u teplých kamen – takže bych dnes u známého sokratovského kulatého stolu (vlastně je to podlouhlý čtverec!) u svatého Josefa byl zcela neužitečný slouha, neboť roven bývalým českým zemským stavům mám sice „křeslo“, ale

.....
²⁰ Barnabas Johann Weiss (1815–1899), od roku 1860 až do své smrti 26. 12. 1899 superior kapucínského konventu u sv. Josefa v Praze. Křtěn jako Johannes Nepomucensis Aloysius Carolus v Jihlavě, tam narozen v zámožné rodině soukenického mistra. Studoval na jihlavském gymnáziu. Vstoupil do řádu kapucínů 18. 9. 1833, slavnostní sliby složil 1. 1. 1837, dále studoval, vysvěcen 1839, přešel do Prahy, aby dostudoval na pražské univerzitě. Stal se vychovatelem, hudebníkem a společníkem ve šlechtických rodinách i v zahraničí, vrátil se roku 1850 do Prahy. Hrál velmi dobře na violoncello a violu, v 60. a 70. letech významně zasahoval do pražského koncertního života, byl podporován příslušníky obou národností, přátelsky se stýkal s mnoha osobnostmi z hudebního a divadelního světa, objevoval se s nimi na koncertech a v divadle (srov. AUGUSTINOVÁ, Božena: *Marie Červinková-Riegrová, životopisný nástin*, Praha: Bursík a Kohout, 1897). Bývali s ním viděni Ambros, Hanslick, Simrock, Hock i Smetana, který po něm údajně záměrně pojmenoval pátera Barnabáše z *Tajemství*. Srov. *Politik* 39 (1900), č. 20 (21. 1.), s. 6. Dochovala se jeho hudební sbírka (opisy – i jeho vlastní, pražské tisky). Srov. VOZKOVÁ, Jana – ŠEDIVÁ, Eliška: *Collectio operum musicalium e possessione P. Barnabae Weiss*, Praha: Národní knihovna ČR, 2021 (*Catalogus artis musicae in Bohemia et Moravia cultae. Artis musicae antiquioris catalogorum series*; vol. XII. Překlad Andy Letham. 1. vydání, s biografickou předmluvou na s. 15–25). Předmluva též in VOZKOVÁ, Jana: *Hudebniny z kláštera sv. Josefa v Praze na Novém Městě*, *Knihovna* 15, 2004, č. 1, s. 25–28.

²¹ Datováno podle poštovního razítka.

žádný „hlas“ – jsem tak ochraptělý, že bych na případné oslovení jako kamenný Don Pedro v Donu Juanovi mohl jen kývat hlavou a třeba jen ojedinelé nemohl ani zazpívat, ani zamečet.²²

S prosbou o tichý soucit a s další prosbou, abyste ode mne kulatý stůl pozdravoval

Váš
vždy oddaný

Dr. A. W. Ambros

v neděli ráno

^a Obálka s poštovními razítky

.....
²² V německém překladu Mozartovy opery *Don Giovanni* (*Don Juan*) se postava komtura nazývala Don Pedro. Srov. např. obsazení ve Stavovském divadle o Velikonocích 1858, viz pozn. 99. Ambros zde naráží na předposlední scénu opery, kdy je Don Pedro [komtur] pozván od Dona Juana na hostinu. Poté, co skutečně přijde, Don Juan odmítá výzvu k pokání a komtur zazpívá v italské verzi důrazné *Sì!* (ve smyslu *Ano, pros za odpuštění*).

Ambros, Wilhelm: Donebauer, Friedrich²³
 Vídeň, 15. 4. 1897

Vídeň, 15. dubna 1897

Velevážený pane!

S velikým díkem Vám zasílám zpět kousky z Vaší sbírky, které jste mi přátelsky svěřil –, podle Vašeho laskavého svolení jsem s jejich opisováním příliš nespěchal, což mi, jak doufám, vážený pane, nebudete mít za zlé.

Dopisy a další písemnosti mi vlily živý zájem, takže jsem Vám, velevážený pane, za tuto zásilku velmi zavázán. Fejeton z Bohemie jsem neopisoval, neboť číslo mohu snadno získat z redakce, ani Veitův dopis.²⁴ Ten totiž není ve vztahu k mému otci; adresátem byl někdo jiný, kdo měl v době napsání dopisu (1859) ženaté syny, které Veit dává pozdravovat, zatímco můj nejstarší bratr se narodil roku 1855.²⁵ Byl bych Vám velmi zavázán, kdybyste mi mohl sdělit, kdo je onen Krüger,²⁶ je- muž je adresován dopis ze 17. května 1872.

Ještě jednou Vás prosím, vážený pane, abyste přijal můj velký dík. Přijedu zakrátko do Prahy. Pokud mi to skrovně vyměřený čas dovolí, rád bych hleděl Vám svůj dík zopakovat ústně.

S veškerou úctou
 oddaně

Wilh. Ambros²⁷

AMBROS, Wilhelm (1871, Vídeň – 1943, Vídeň), syn Augusta Wilhelma Ambrose.

²³ Friedrich Donebauer, srov. biogram s. 52.

²⁴ Srov. zde editovaný dopis Václava Jindřicha Veita č. 83.

²⁵ Rafael von Ambros (1855–1895), malíř.

²⁶ Eduard Krüger (1807–1885), hudební kritik, skladatel a filolog. Ve čtyřicátých letech psal do *Neue Zeitschrift für Musik*, použil v hudební kritice tehdy ještě prakticky neznámé sociologické hledisko včetně návaznosti na pedagogiku. – Uvedený dopis není v kolekci ČMH obsažen.

²⁷ Další synové se jmenovali Julius (1859–1935), Johann (1861–1945) a Wilhelm (1871–1943), pisatel dopisů; dcery Marie provdaná Tutovi (1852–1941), Irene, provdaná Schlemmer (1853–1943), Karoline (1857–1942) a Josephine (1863–?). Dvě nejstarší dcery byly zpěvačky. Údaje o Ambrosových potomcích jsou převzaty z rodokmenu psaného neznámou rukou v pozůstalosti A. W. Ambrose v Hudebním oddělení Národní knihovny ve Vídni (sign. A-Wn Misc. 84/1, Faszikel I.1 Ahnentafel), za sdělení děkuji Markétě Štědronské. Srov. též https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_A/Ambros_August.xml [cit. 2023-03-09].

Bečvařovský, Antonín František: André J[ohann]²⁸
Bamberg, 24. 11. 1798

Bamberg, 24. listopadu 1798

Vaše psaní, či spíše jeho obsah, že jste zdrav, mi udělal opravdovou radost,²⁹ že moje písně budou hotovy teprve ve dvou měsících, mě mrzí, nebylo by Vám to jen trochu možné? Buďte přece té dobroty a dejte je zhotovit do konce příštího měsíce prosince, protože pojedou začátkem [toho měsíce] do Berlína a budu mít určitě dobrou příležitost je královně osobně předat,³⁰ napíšu Vám odtamtud a udám Vám adresu, kam mi mají být dodány. Věnování udělejte jako obvykle, můj milý Anton³¹ už bude tak laskav a pěkně to upraví, myslím jsem, abyste vysadil jen Šest písní s klavírem a Jejímu královskému Veličenstvu, panující královně Pruska věnováno od Bečvařovského.³²

Ovšemže je mé věnování ohromně podlézavé.³³ Moji přátelé pan Anton nebo pan advokát³⁴ už tu věc provedou lépe, zato ať máte biografii³⁵ a velmi Vás prosím o 2 exempláře na pěkném papíru, rád bych to zase napravil. Klavírní koncert³⁶ obdržíte brzy, a určitě s ním budete spokojen, cena za písně 1 zl. 12 kr. rýnských není mnoho, jen nechte u poslední árie také italský text, a slova bych si přál, abyste je vysadil³⁷ tak, jak jsem Vám je poslal, totiž verše pod melodii.

.....
²⁸ Johann André (1741–1799), skladatel a vydavatel. Jeho firma sídlila v Offenbachu, po Andrého smrti ji převzal syn Johann Anton André.

²⁹ André onemocněl v tom roce na obchodní cestě do Bamberku, zemřel v následujícím roce.

³⁰ Luisa Meklenbursko-Střelická, manželka pruského krále Friedricha Wilhelma III., pruská královna.

³¹ Neidentifikovaná osoba.

³² *Gesänge bey'm Klavier, in Musik gesetzt und Ibro Maj. der regierenden Königin von Preussen zugeeignet von Beczwarzowsky.* Offenbach bey André (1 Fl. 12 Kr.), recenze in *Allgemeine musikalische Zeitung* (Leipzig) 1799, č. 42 (17. 7.), sl. 684–685.

³³ Bečvařovský píše „untrisch“, význam však není zcela jasný, „untrisch“ by znamenalo podřízený, snad podlézavý. Je otázka, zda nechtěl napsat (vzhledem k úsečnosti formulace věnování) „unwirsch“ – nevrlý.

³⁴ Neidentifikovaná osoba.

³⁵ Není známo, co Bečvařovský pod biografií myslí, spolu s dopisem se text nedochoval.

³⁶ André vydal Bečvařovského dva klavírní koncerty. – V hudební sbírce královské domácí knihovny na zámku v Berlíně pod č. 217 se dochovalo Concerto p. l. Forte-Piano mit Orchester, Klavierstimme. Dále jsou zde uloženy 3 Sonates p. l. P.-F. mit Violine u. Violoncello, op. 3, Offenbach, André, Klavierstimme (No. 218); *Gesänge beim Klavier*, Offenbach, André, Klavierstimme (No. 219) a 2 Lieder mit Fortepiano und Guitarre (No. 219); Srov. THOURET, Georg: *Katalog der Musiksammlung aus der königlichen Hausbibliothek im Schlosse zu Berlin*, Hildesheim-Zürich-New York: Georg Olms Verlag – Wiesbaden: Breitkopf & Härtel, 1983. Dostupné z: <https://bit.ly/3TlrgeQ> [cit. 2021-05-24].

³⁷ V originálu písarská chyba, viz poznámka u originálu v němčině.

Tak hledí kněžouři s úděsem na sekularizaci,³⁸ zvláště hloupí kanovníci,³⁹ to bude zahalečů? Pravou radostí je tady hnědé pivo, černé kabáty, nadávat na (jak Vy jim říkáte) nevěřící kacíře, poctivě smýšlející muž si není jist svým názorem, to pak jsou biografie?

Žijte blaze, a že se velice poroučím milým Antonovi a advokátovi, svým dobrým milým přátelům. Vy si šetřete své drahé cenné zdraví a uchovejte svého skutečného přítele, který si Vás váží,

v lásce

Bečvařovský

[Na konci poznámka o přijetí dopisu] Bamberg 1798 | d. 24 Nov | d. 27 De | d. 31. Jan 1799 | Beczwarowsky.

BEČVAŘOVSKÝ, Antonín František, též Beczwarowsky, Beczwaržovsky, Betschwarzowski, Betzwarzofsky Anton Franz (1754, Mladá Boleslav – 1823, Berlín), hudební skladatel. Po studiu generálbasu u Jana Křitele Kuchaře a krátkém působení jako varhaník v pražském kostele sv. Jakuba odešel do Německa, kde se stal varhaníkem hlavní katedrály v Braunschweigu a kolem roku 1787 kapelníkem na dvoře vévody Ferdinanda von Braunschweig-Wolfenbüttel. Poté strávil nějakou dobu v bavorském Bamberku jako soukromý učitel hudby a kolem roku 1800 přesídlil do Berlína, kde zůstal až do své smrti. – Komponoval písně a klavírní díla (4 klavírní koncerty, sonáty a instruktivní skladby pro klavír), několik děl komorních.

ČSHS, 1, 68–69; *Grove*, 3, s. 56–57; *MGG*, 2, sl. 638–640; *BSČZ*, 3, s. 321; KADLEC, Oldřich: *František Antonín Bečvařovský (1754–1823). Příspěvek k poznání života a díla*, disertační práce, Praha: FF UK, Katedra dějin a teorie hudby, 1969.

.....
³⁸ Sekularizace v Bavorsku probíhala v letech 1802–1803. Obavy z ní se asi objevovaly už dříve.

³⁹ Slovní hříčka „Dummherren“ místo „Domherren“.

Bečvařovský, Antonín František: Breitkopf & Härtel⁴⁰
Berlín, 16. 8. 1803

Panu Panu Breitkopfovi & | Härtelovi, proslulým knihkupcům | v | Lipsku.

Berlín, 16. srpna 1803

Leipzig H. Breitkopf & Härtel

Obojí, peníze 30 tolarů a mši od Haydna, jsem v pořádku obdržel a za obojí Vám vyslovuji přátelský dík, zvláště za mši, tuto pozornost jsem velmi ocenil; otec bratrů Pixisových⁴¹ mi psal z Breslau [Wrocław] a objednal u mě 50 kusů mědirytin svých synů,⁴² kus za 1 tolar, 20 kusů má být krásně černých, ostatní krásně hnědé, také prosí, aby byly vytištěny na krásném papíru a čistě, po obdržení hned provede platbu. Můžete mu je odeslat bez jakýchkoli obav, já mu nějaké poslal do Ruska⁴³ a platbu jsem v pořádku dostal, určitě Vám zařídí dobrý odbyt. Také chce zároveň 7. zdarma,⁴⁴ což jsem mu dal, tato zásilka musí odejít hned na adresu, která následuje, příštím poštovním vozem na pokladníka královské pruské komory pana Billera⁴⁵ v Breslau, protože si ji chce s sebou vzít do hor.

Zároveň Vás žádám o laskavé zaslání objednaných muzikálií v hodnotě 30 zl.⁴⁶

.....
⁴⁰ Firma Breitkopf působila v Lipsku již od počátku 18. století. Podnik převzal v roce 1754 Johann Gottlob Immanuel Breitkopf (srov. pozn. 184), značně jej rozšířil a orientoval k vydávání hudebnin. Když se jeho společníkem stal koncem století Gottfried Christoph Härtel, firma nesla název Breitkopf & Härtel, a to i poté, co se jejím výhradním vlastníkem stal Härtel a jeho potomci.

⁴¹ Friedrich Wilhelm Pixis st. (1755–1820), varhaník a skladatel, a jeho synové houslista Friedrich Wilhelm (1785–1842) a klavírista Johann Peter (1788–1874). Srov. dopisy houslisty Friedricha Wilhelma č. 58–59.

⁴² Portrét bratrů Pixisů z této doby dostupný z: https://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Wilhelm_Pixis#/media/File:Brothers_Pixis.jpg [cit. 2020-06-12]

⁴³ Pixis podnikal se svými syny od roku 1796 koncertní cestu německými zeměmi a v letech 1801–1802 pak do Polska a Ruska.

⁴⁴ Podle anonce v *Intelligenzblatt* (viz pozn. 46) získali abonenti 7. výtisk zdarma.

⁴⁵ Ve službách pruského dvora ve Slezsku byl dlouhá léta, viz *Handbuch über den Königlichen Preussischen Hof und Staat für das Jahr 1828*, Gedruckt und verlegt von der Deckerschen Geheimen Ober-Hofbuchdruckerei, Berlin, s. 113, položka 6. Für Schlesien zu Breslau: Assessor – Biller, Oecon. Commisarius.

⁴⁶ První tři hudebniny si vybral podle nabídky in *Intelligenzblatt zur Allgemeinen Musikalischen Zeitung*, No. XXII, July 1803.

Ferrari J. G. ⁴⁷ Variace pro klavír na ruskou píseň Kalinuška op. 29.....	11 gr.
Winter, ⁴⁸ předejhra Marie de Montalban pro klavír	18
Nejnovější pražské tance pro klavír.....	14
Marpurg, Počáteční základy teoretické hudby ⁴⁹	12 gr.
Mozart Šest německých tanců pro klavír z opery	
Kouzelná flétna ⁵⁰ No. 7 et 2. každý.....	6 gr
Mozart „Gottheit über alle mächtig“ et. s doprovodem klavíru ⁵¹	16
činí.....	3 fl. 5 gr.
Klavírní koncert od Maška ⁵²	
Koncert od Bethovena D dur nebo g moll ⁵³	

a ostatní hudebniny přenechám Vaší volbě, jen bych si přál mít takové, které zde mohu tu a tam použít pro své žáky a z nejnovějších například sonáty od Beethovena, Maška,⁵⁴ Dusíka [?],⁵⁵ Krammera,⁵⁶ jen nic od Steibelta⁵⁷ ani od Haydna, neb Haydnovou hudbou jsem většinou zaopatřen, také mši od Mozarta prosím přiložit.

Zároveň prosím o 5 exemplářů Clementiho skladeb⁵⁸ a prosím, abyste mě zahrnul mezi předplatitele. Od princezny kuronské⁵⁹ už jste se dozvěděl, že zde Váš klavír⁶⁰ nachází zasloužený ohlas, brzy se na mě zase všecko sesype, jen co se moji žáci vyrojí z lázní a výletů. Zůstávám se zvláště vřelou úctou

Váš nejoddanější

Bečvařovský

[Na obálce poznámka o přijetí dopisu] 1803 Berlin. | 16. srpna Beczwarzowsky. | 2. září

⁴⁷ FERRARI, Giacomo Gotifredo (též Jacopo Goffredo): *Variations pour le Clavecin ou Pianoforte sur l'air russe: Kalinushka*. Op. 29.

⁴⁸ WINTER, Peter: *Ouverture de Marie de Montalban arrangée pour le Fortepiano av. Viol. ad lib.*, viz tamtéž.

⁴⁹ MARPURG, Friedrich Wilhelm: *Anfangsgründe der theoretischen Musik*. Johann Gottlob Immanuel Breitkopf, Leipzig 1757, 1. vydání.

⁵⁰ Vydal Breitkopf v roce 1794. Srov. KV 620, Anhang B Einzelne Stücke, (8. vydání, 1983, s. 801).

⁵¹ Sbor k heroickému dramatu *Thamos, König in Aegypten*, klavírní výtah, KV 336a=345.

⁵² MASCHEK, Vincenz: *Koncert pro klavír (nebo cembalo), housle a orchestr A dur* TK Mik. IV:2, vlastnil Breitkopf v roce 1781, srov. BROOK, sl. 754.

⁵³ Žádný takový koncert Beethoven nemá. V té době byly publikovány jeho první dva klavírní koncerty C dur op. 15 (Wien, T. Moll et Comp. / Leipzig au Comptoir d'Industrie, březen 1801) a B dur op. 19 (Wien, Hoffmeister & Comp. / Leipzig, Bureau de Musique, 1801).

⁵⁴ Václav Vincenc Mašek (též Machek, Maschek) (1755–1831), skladatel, klavírista a pedagog.

⁵⁵ Jan Ladislav Dusík (1760–1812) nebo též František Xaver Dušek (1731–1799), oba klavíristé a skladatelé.

⁵⁶ Johann Baptist Cramer (1771–1858), klavírista a skladatel.

⁵⁷ Daniel Gottlieb Steibelt (1765–1823), klavírista a skladatel.

⁵⁸ Muzio Clementi (1752–1832), skladatel, klavírista, pedagog, vydavatel a výrobce klavírů. Jeho díla vycházela kromě u Breitkopfa & Härtela v mnoha evropských vydavatelstvích.

⁵⁹ Dorothea von Kurland (1761–1821), roz. hraběnka Anna Charlotte Dorothea z Medemu, vévodkyně Kuronska (historické území Lotyšska).

⁶⁰ Tj. klavírní skladby, které Breitkopf & Härtel vydali.

Benda, Jiří Antonín
Gotha, 18. 6. 1776

Tímto potvrzuji, že dvě duodramata, Ariadnu⁶¹ a Medeu,⁶² která náležejí vévodské divadelně-hudební knihovně, mám ve vlastnictví a jsem ochoten je kdykoliv na příkaz Jeho Excelence pana vrchního maršálka odevzdat.⁶³

Gotha, 18. června 1776
G. Benda

BENDA, Jiří Antonín / Georg Anton (1722, Benátky nad Jizerou – 1795, Köstritz), skladatel. Pocházel z rozvětvené rodiny Bendů. Studoval na piaristickém gymnáziu v Kosmonosích, pak na jezuitském kolegiu v Jičíně. V roce 1742 odešel se svými rodiči a sourozenci do Postupimi ke svému bratru Františkovi, houslistovi královské kapely. V roce 1750 ho vévoda Friedrich III. přijal do svých služeb v Gotě. V roce 1770 byl jmenován dvorním kapelníkem. V Gotě se Benda setkal s osvícenským prostředím. Pro Seylerovu divadelní společnost komponoval melodramata a monodramata, jejichž hudba vzbudila mimořádnou pozornost. Z Gothy odešel v roce 1778 do Hamburku, Vídně a cestoval také do Paříže. – Ačkoli komponoval orchestrální i chrámovou hudbu, proslavila ho především jeho jevištní díla, k nejznámějším patří *Ariadne auf Naxos* (1775), *Der Dorfjahrmakel* (1775), *Medea* (1775), *Romeo und Julie* (1776) a *Pygmalion* (1779).

ČSHS, 1, s. 76–78; Grove, 3, s. 227–229; MGG, 2, sl. 1062–1070; BSCZ, 3, s. 368; POŠTOLKA 1961.

⁶¹ Novodobá edice: BENDA, Georg Anton: *Ariadne auf Naxos*, Praha: Editio Supraphon, 1984.

⁶² GOTTER, Friedrich Wilhelm – BENDA, Georg Anton: *Medea*, Jörg Krämer (ed.), Bärenreiter, Kassel – Basel – London – New York – Praha [2018], Akademie der Wissenschaften und Literatur, Mainz.

⁶³ Obě duodramata dosáhla poměrně velkého ohlasu a mnoha provedení. Dá se předpokládat, že si Benda zapůjčil své rukopisy z vévodské knihovny v Gothě v souvislosti s dalšími provedeními. *Ariadna* byla v roce 1776 uvedena v Drážďanech, Berlíně, Hamburku a Hannoveru. Do konce 70. let se objevila na programech divadel celkem 14krát. *Medea* byla provedena v roce 1776 v Hamburku a během následujících pěti let ještě asi 15krát.

Bendl, Karel: Starý, Emanuel⁶⁴
Šternberk, 14. 8. 1871

V Sternberku dne 14 srpna 1871

Milý Mánku!

Timto Vám odesílám pokračování *Zpěv vil nad vodami*!⁶⁵ Tuším že tomu Zmrhal⁶⁶ bude rozumět. Mluvil sem s ním už o tom jen aby nezapoměl v 2 čísle s počátku že se noty pro zpěv jen jednou vypíšu a texty pak budou dva. Při tom 1mo přijde ten \4tý/ takt z počátku zase a teprve při 2do přijde to jak to má psané. Při začátku se však ten \4tý/ takt take vypíše. Take by bylo lepší kdyby s každým číslem ukončil stránku by nastavající číslo na nové stránce začít mohl. Číslo 3^t jest zcela dobře psané.

Jak se tam máte? Jak jde obchod? Nám zde nic nechybí až na ty prožluklé peníze! Copak ta příloha k hudebním listům dělá?⁶⁷ Je již hotova? A honorář nedali ještě žádný? || [2]

Mánku kdy přijedete? Nechte nás to vědět a přijedete-li tak prosím vezměte asi jednu libru čokolady s sebou. Ano? Poto[m] buďte Manku tak laskav a odešlete (jestli výbor Hlaholu nic proti tomu mítí nebude) partituru Pouště⁶⁸ mladšímu Pallovi⁶⁹ on ji pošle do Plzně. Také prý ho máte nechat vědět mnoho-li dluhuje|on za první ročník hudebních listů.

Zároveň prosím by jste přiložené psaní do Konviktu odeslal.

⁶⁴ Emanuel Starý (1843–1906), hudební nakladatel. Spolu s Antonínem Vítkem založil v roce 1867 litografický závod Vítek & Starý. Poté, co firmu v roce 1870 sám převzal, používal název Em. Starý. V letech 1873–1875 byl nakladatelem a vydavatelem časopisu Dalibor, 1877–1878 Hudebního a divadelního věstníku. Vydával díla českých skladatelů. Působil jako funkcionář Hlaholu, byl činný v Umělecké besedě a ve Sboru pro zřízení Národního divadla.

⁶⁵ Bendlův trojzpěv *Zpěv vil nad vodami* pro ženské hlasy. Srov. rukopis NM-ČMH, sign. XXXI C 255–257.

⁶⁶ Zřejmě Franz Zmrhal (1830–1901), rytec not. Srov. NA, Policejní ředitelství, Konskripce, karton 732, obr. 903; AHMP, Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910, č. 116, kart. 242, Aufnahmsbogen 1865.

⁶⁷ Šlo pravděpodobně o ohlášenou prémii, kterou avizovaly *Hudební listy* 2 (1871), č. 25 (16. 8.), s. 211.

⁶⁸ Félicien David: *Le Désert*, symfonická óda na text Augusta Collina, německý text (*Die Wüste*) Ferdinand Braun, český překlad Jindřich Böhm – skladbu uvedl pražský Hlahol na koncertě na Žofíně 26. března 1871. Srov. *Národní listy* (1871), č. 83 (25. 3.), [s. 2].

⁶⁹ Václav Palla (1831–1905), hodinář, mladší bratr Hynka Pally. Srov. NA, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 439, obraz 426.

Tedy prozatím s Bohem a přijedte co nejdřív avšak pište nám dříve asi 4 – neb 5 dní napřed abychom nikam neodjeli.

Naše Adressa: K. B. / V Sternbergu č 55 / per Smečno.

S Bohem

Váš

Karel Bendl

[Přípis na 1. straně v levém rohu nahoře:] Vidíte Manku jak to zde jde s poštou již 14t. jsem to chtěl dát na poštu. A dneska teprv jsem přišel k tomu.

BENDL, Karel (1838, Praha – 1897, Praha), sbormistr a hudební skladatel. Po studiích na pražské varhanické škole spolupracoval s pražským Hlaholem a Uměleckou besedou, v roce 1864 druhý kapelník německé opery v Bruselu a sbormistr německé opery v Amsterdamu, v letech 1865–1877 sbormistr Hlaholu v Praze. Krátce působil tamtéž jako druhý kapelník v Prozatímním divadle (1874/75), od roku 1878 sbormistr v divadle barona Derwiese v Luganu a Nice, po krátkém pobytu v Milánu se roku 1881 vrátil do Prahy. Věnoval se sbormistrovství a redakční práci pro hudební přílohu *Humoristických listů* a pro nakladatelství Emanuela Starého. Po odchodu Antonína Dvořáka do USA převzal roku 1894 jeho pedagogické závazky na pražské konzervatoři, kde působil až do své smrti. – Autor drobných klavírních skladeb, písní, sborů, oper, baletu a první české operety.

ČSHS, 1, s. 78–79; BSČZ, 3, s. 373; *Grove*, 3, 233–235; *MGG*, 1, sl. 1079–1081; LUDVOVÁ 2006, s. 48–50; ŠTĚPÁN – TRÁVNÍČKOVÁ, 1, s. 650, 692, 720.

Berlioz, Hector: Kittl, Jan Bedřich⁷⁰

Vídeň, 3. 2. 1846⁷¹

Vídeň, 3. února 1846

Milý pane Kittle,

za tři dny odjíždím do Pešti, kde mě čekají dva koncerty, které se budu snažit uspořádat tak rychle, jak jen to půjde. Poté vás při cestě do Breslau [Wrocław] navštívím. Vy i všichni pražští umělci a milovníci hudby jste ke mně byli velmi laskaví a dávali jste mi najevo tak vřelé sympatie,⁷² že mým největším přáním je strávit ještě několik dní ve vašem hlavním městě a uvést tu několik svých děl, zde zatím neznámých.⁷³ Píši nejprve vám, milý pane Kittle, protože vás považuji za představitele hudební Prahy a přítele mých přátel;⁷⁴ tímto dopisem se obracím také na ně, na pány Ambrose,⁷⁵ Hanslicka,⁷⁶ Gordigianiho,⁷⁷ Škroupa,⁷⁸ Hoffmana⁷⁹ a Strakatého.⁸⁰

⁷⁰ Srov. biogram na s. 76.

⁷¹ Dopis byl otištěn in CITRON, Pierre (ed.): *Hector Berlioz: Correspondance Générale*, sv. 3 (1842–1850), Paris: Flammarion, 1978, s. 312–315. Dostupné z: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/correspondance-generale-hector-berlioz/>

⁷² Poprvé navštívil Berlioz Prahu v lednu 1846 a uspořádal zde tři koncerty. Dva z nich se konaly na Žofině 19. a 25. 1. 1846, poslední 27. 1. ve Stavovském divadle.

⁷³ Berlioz se chystal na druhou návštěvu Prahy 25. 3. – 18./19. 4. 1846, koncerty se konaly 31. 3. (ve Stavovském divadle), 7. 4. (na Žofině) a 17. 4. 1846 (rovněž na Žofině).

⁷⁴ Kittlovi věnoval Berlioz významné místo ve svých *Mémoires*, české vydání BERLIOZ Hector: *Paměti. Cesty po Itálii, Německu, Rusku a Anglii 1803–1865*, Praha: SNKLHU, 1954, s. 433 ad., dále jen BERLIOZ 1954, francouzský originál dostupný z: <http://www.hberlioz.com/Writings/HBM2VAL5.htm>

⁷⁵ August Wilhelm Ambros.

⁷⁶ Eduard Hanslick psal o Berliozových návštěvách Prahy ve svých pamětech, srov. *Aus meinem Leben*, Berlin: Allgemeiner Verein für Deutsche Literatur, 1894, Bd. 1, s. 56–61, https://books.google.cz/books/about/Aus_meinem_Leben.html?id=OyEWAAAAIAAJ&redir_esc=y
Česky in HANSLICK, kap. X, s. 68–71.

⁷⁷ Giovanni Battista Gordigiani (1795–1871), zpěvák, pěvecký pedagog, skladatel. Vystupoval v Prozatímním divadle. Působil na pražské konzervatoři, kde vychoval vynikající žáky (Eleonoru z Ehrenbergu, Cecilii Soukupovou, Věkoslavu Blažkovou, Čenka Vecka, Ludmilu a Františku Stolzovy ad.). Jeho metoda výuky zpěvu metodou italského bel canta byla už v té době považována za neaktuální. O Giorginianim píše Berlioz ve svých *Pamětech*, viz BERLIOZ 1954, s. 433–435.

⁷⁸ Berlioz se v Praze setkal s oběma bratry – Františkem Škroupem (srov. s. 141) i Janem Nepomukem Škroupem (srov. s. 144). O Františku Škroupovi a jím řízené pěvecké Žofinské akademii píše v *Pamětech*, srov. BERLIOZ 1954, s. 441.

⁷⁹ Johann Hoffmann, srov. biogram s. 63.

⁸⁰ Karel Strakatý (1804–1868), zpěvák – basista a herec. Jeho umělecká dráha byla celoživotně spjatá se Stavovským divadlem.

Bud'te, prosím, mým tlumočníkem a s vřelostí vám vlastní jim vyříd'te, že jsem jim hluboce zavázán za prokázané služby a že se pyšním jejich přátelstvím. Sám tušíte, nakolik opětuji to vaše.

Můj plán po příjezdu do Prahy jest tento: 1. Uspořádat v divadle koncert,⁸¹ kde bych provedl několik různých hudebních kusů, stejně jako na předešlých třech koncertech, dá-li mi ovšem ředitel o něco více než jen polovinu z výtěžku; ujistili mě, že Ernstovi dal 2 třetiny. (Nepochybuji, že to zařídíte, jak nejlépe umíte).

2. Uvést některou neděli v sále na žofínském ostrově celou symfonii Romeo a Julie,⁸² ve které jsem právě provedl důležité změny. Ředitel pěvecké akademie p. Škroup mi nabídl, že by mi jeho žáci pomohli se zpěvem sborů, a požádal mě, abych mu s předstihem poslal partitury. Můj opisovač je nyní zaneprázdněn zanášením změn do vokálních partů a hotov s nimi bude příští čtvrtěk; jakmile skončí, zašlu p. Hoffmanovi⁸³ partituru sboru s klavírním doprovodem a německým a francouzským textem, více než 60 sborových partů, part sólového altu, sólového tenoru a partu otce Laurenze, s tím, aby to předal p. Škroupovi. Domnívám se, že p. Strakatý se role otce Laurenze docela dobře zhostí; je v ní jen několik těžších tónů, ale jinak zcela vyhovuje jeho hlasu.

Tenor má jen malý part v Prologu (v rozsahu jedné oktávy). Mnohem důležitější je alt a mohla by ho docela dobře zpívat (bude-li souhlasit) mladá dívka, kterou jsem slyšel během večerního vokálního cvičení v Žofínském sále. Nevím, jak se jmenuje, ale p. Škroup ji zná.⁸⁴ Nyní je důležité vědět, budou-li zkoušky sborů bezplatné; p. Škroup mě ujistil, že pomohou zcela zdarma, alespoň jsem to tak pochopil a snad se nemýlím. Kdyby tomu tak nebylo, vězte, že by tento výdaj byl příliš velký a výtěžek představení příliš malý na to, abychom tento projekt mohli uskutečnit. Mně na něm ale velmi záleží, neboť tato Symfonie jako celek, tedy včetně všech důležitých změn, které jsem v ní před nedávnem udělal, je mezi všemi mými díly jediným hodným pražského publika a pražských umělců.

.....
⁸¹ Koncert ve Stavovském divadle dirigoval Berlioz 31. 3. 1846, na programu byl *Římský karneval*.

⁸² Koncert se uskutečnil 17. 4. 1846, Berlioz o něm píše ve svých *Pamětech*, viz BERLIOZ 1954, s. 444–445. Franz Liszt zde poprvé slyšel Berliozovu symfonii *Romeo a Julie*. Srov. *Romeo und Julie*. Dramatische Symphonie mit Chor und Rezitativ von Hector Berlioz, *Ost und West* 10 (1846), č. 47 (21. 4.), s. 187–188. Sólisty byli Karel Strakatý, sl. Ržepka a pan Jarosch z Žofínské akademie. Altistka Ržepka (Ržepka) se objevuje jako sólistka na koncertech v letech 1846–1848, srov. např. Rittersberg: *Correspondenz*. Aus Prag, *Wiener allgemeine Musik-Zeitung* 6 (1846), č. 95 (8. 8.), s. 379–380: »Slečna Ržepka, žačka naší Žofínské akademie, se těší znělému a čistému hlasu, jakož i uskutku dobrému školení.«

⁸³ Johann Hoffmann, viz biogram s. 63.

⁸⁴ Na nehodu, která se v důsledku trémy zpěvačky stala při koncertu, vzpomíná v *Pamětech*, srov. BERLIOZ 1954, s. 444–445.

Harolda bychom uvedli v divadle,⁸⁵ pokud se ovšem nebudou opakovat vzniklé problémy se zkouškami orchestru. To bude třeba vyřídit s ředitelem.

Mohl bych být v Praze 7. nebo 8. března, možná i dřív. Ostatně o této věci napíši z Pešti také doktoru Ambrosovi. P. Škroup tedy bude mít více než měsíc času na to, aby nacvičil se svými žáky z pěvecké akademie sbory z Romea a Julie.

Budeme potřebovat	30 Kapuletů	10 sopránů	1. a 2.
		10 tenorů	1. a 2.
		10 basů	1. a 2.

a 30 Monteků	10 sopránů	1. a 2.
	10 tenorů	1. a 2.
	10 basů	1. a 2.

Malému sboru prologu postačí jen 12 hlasů a může být vybrán z členů velkého sboru

4 alty
4 tenory
4 basy

Abychom získali více času, bylo by dobré, kdyby sbory Kapuletů a Monteků cvičily každý zvlášť – snáze se pak sjednotí.

Mezi různými změnami v prologu najdete také 4 nebo 5 veršů, které nejsou přeloženy do němčiny. Byl byste tak laskav a poprosil některého literáta, aby vyplnil tuto mezeru a osobně pak zkontroloval deklamaci těchto několika veršů i jejich spojení s hudbou?

Drahý pane Kittle, prosím, napište mi několik řádek poste restante do Pešti, zejména, zda jste dostal můj balíček s notami a vše to, co p. Škroup potřebuje k tomu, aby mohl Romea a Julii uvést. Budou-li sbory v době mého příjezdu už nacvičeny, postačí jen dvě generální zkoušky, orchestr je se třemi nejobtížnějšími částmi partitury obeznámen.

Pokud jde o 1. koncert v divadle, pokud nám ředitel poskytne své sbory, mohla by se Hymna⁸⁶ zpívat v latině; je lehké se ji naučit a postačí dvě zkoušky. Jestliže

.....
⁸⁵ Rozumí se ve Stavovském divadle.

⁸⁶ Berlioz: *Tě Deum*, op. 22 (Hymne).

by to ale mělo způsobit nějaké problémy nebo vydání, obejdeme se bez sboru. Mohu na tomto prvním koncertě také uvést část Fantastické plus dvě až tři písně a úplného Harolda (bude-li ovšem čas ho nastudovat).⁸⁷

Očekávám vaši odpověď a velice se vám, drahý pane Kittle, omlouvám za nesnáze, které vám způsobím, ale věřte, že jsem vám plně oddán.

Duší i srdcem váš

H. Berlioz

Račte, prosím, sdělit p. Gordigianimu, že jsem u p. Dessauera⁸⁸ byl a splnil tak poslání, kterým mě pověřil. P. Dessauer je velmi ochotný a čeká na jeho pokyny.

Pozdravujte, prosím, ode mne pana hraběte Nostitze, který byl vůči mně tolik laskav.⁸⁹

BERLIOZ, Hector (1803, La Côte-Saint-André, Isère – 1869, Paříž), francouzský skladatel, publicista a kritik. – Berlioz navštívil Prahu dvakrát v roce 1846: ve dnech 13.–19. 1. zde při vyjíždce z Vídně provedl s velkým úspěchem tři koncerty, stejně jako při druhém pobytu od 25. 3. do 18./19. 4., kdy se v Praze zastavil cestou z Wroclawi do Braunschweigu. Ačkoliv rád na vřelé přijetí v Praze vzpomínal, už se sem nikdy nevrátil, ale jeho skladby se zde pravidelně hrály. V roce 1858 odmítl kvůli zaneprázdněnosti pozvání pražské konzervatoře, zprostředkované Erweinem Nostitzem.

Grove, 3, s. 384–420; MGG, 2, sl. 1322–1352; PAYZANT, Geoffrey: *Eduard Hanslick and Ritter Berlioz in Prague. A Documentary Narrative*, Calgary: University of Calgary Press, 1991; AUSTIN, Michel – TAYEB, Monir: *Berlioz in Germany (and Central Europe): Prague*, Mémoires de Hector Berlioz dostupné z: <http://www.hberlioz.com/Germany/prague.htm> [cit. 2020-05-24]; česky BERLIOZ, Hector: *Paměti. Cesty po Italii, Německu, Rusku a Anglii 1803–1865*, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954, s. 424–446; BERLIOZ, Hector: *Correspondance générale*, I–VIII, Paris: Flammarion, 1972; GUTH, Vítězslav: Berliozova hudební cesta v *Čechách*, *Dalibor* 4 (1861), č. 13 (1. 5.), s. 101–102; č. 14 (10. 5.), s. 110–111; č. 15 (20. 5.), s. 118–119; č. 16 (1. 6.), s. 126–127; č. 17 (10. 6.), s. 135–136; č. 18 (20. 6.), s. 142–143; č. 19 (1. 7.), s. 149–151; č. 20 (10. 7.), s. 158–160; č. 21 (20. 7.), s. 169–171; č. 22 (1. 8.), s. 175–176; č. 23 (10. 8.), s. 184–185; AMBROS, August Wilhelm: Pobyt H. Berlioze v Praze, *Dalibor* 8 (1869), č. 9 (20. 3.), s. 66–67; č. 10 (1. 4.), s. 76–77; č. 11 (10. 4.), s. 84–85; HANSLICK, Eduard: Ritter Berlioz in Praze, *Ost und West* 10 (1846), Nr. 9 (22. 1.), s. 35–36, Nr. 10 (24. 1.), s. 38–40.

⁸⁷ Na koncertu 31. 3. byl nakonec uveden *Le Carnaval romaine, Rêverie et Caprice a La Belle Voyageuse*.

⁸⁸ Josef Dessauer (1798–1876), klavírista a skladatel, autor oblíbených písní. Od r. 1825 žil ve Vídni.

⁸⁹ Albert Nostitz, srov. biogram na s. 116.

**Blatt, František Tadeáš: Neurčenému
Praha, 16. 6. 1838**

Vaše Blahorodí!

Na Vaše přání Vám zasílám tištěný exemplář stanov našeho ústavu⁹⁰ a zároveň mám tu čest předat v příloze také svůj vlastní spis⁹¹ a noty. – Pokud by ode mě ostatně velevážený Hudební spolek cosi žádal, jsem kdykoli ochoten přáním vyhovět.

V příjemné naději, že od Vás dostanu nějakou známku o zdárném obdržení, zůstávám s veškerou úctou

úslužný

Franz Thadd. Blatt

adjunkt ředitelství a profesor na konzervatoři hudby atd.⁹²

Praha, 16. června 1838

BLATT, Franz Thaddäus / František Tadeáš (1793, Praha – 1856, Praha), klarinetista, skladatel a pedagog. Byl jedním z prvních žáků nově založené pražské konzervatoře (v letech 1811–1817), klarinetista Stavovského divadla, později profesor hry na klarinet na pražské konzervatoři (od roku 1832 adjunkt [tajemník, sekretář] konzervatoře, zároveň vyučoval zpěv na novoměstském gymnáziu. Jeho klarinetová hra byla velmi ceněna dobovou kritikou. – Komponoval zvláště pro vlastní nástroj. Napsal učebnici hry na klarinet, hoboje a saxofon a také učebnice zpěvu.

ČSHS, 1, s. 105; ČHS; BŠČZ, 5, s. 545; BRANBERGER, Jan: *Konzervatoř hudby v Praze*, Praha: Konzervatoř hudby, 1911. Blatovy skladby v italských vydáních (Ricordi, Bertuzzi), spisy a jeho podobizny jsou uloženy v Österreichische Nationalbibliothek.

⁹⁰ Rozumí se stanovy pražské konzervatoře. Srov. AMBROS, A. W.: *Das Conservatorium in Prag. Eine Denkschrift* [...]. Prag: Hg. Vom Vereine zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen 1858 (*Statuten des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen und der Pensions-Anstalt*, s. 87–111, *Anhang zu der Statuten* s. 112–129, *Instructionen für den Instituts-Directors* s. 130–142); dostupné z: bit.ly/41I8uAv [cit. 2023-03-09]

⁹¹ Zmiňovaným spisem mohla být jeho *Méthode complète pour la Clarinette* (1828), nebo *Kurzgefasste theoretisch-praktische Gesangsschule* (1829).

⁹² Zajímavá je stručná zpráva in *Wiener Zeitung* (1840), č. 62 (2. 3.), s. [1]: »C. k. spojená [tj. böhmsch-österreichische] dvorní kancelář udělila Franzj Blattovi, profesoru na Konzervatoři v Praze, svolení přijmout diplom, zasláný mu Nizozemským spolkem pro podporu hudebního umění.« – Dtto také *Der Adler* (1840), č. 54 (3. 3.), s. 3, a *Linzer Zeitung* (1840), č. 19 (6. 3.), s. 6. – Roku 1842 se stal Blatt členem výboru Mozartova památníku v Univerzitní knihovně (spolu s Theobaldem Heldem nahradili ve výboru zesnulé Jana Augusta Vitáska a Jana Rittersberka), viz *Ost und West* (1842), č. 60 (14. 4.), s. 3 [243], kde se píše, že »je výtečně znám nejen jako výkomný umělec, nýbrž také jako skladatel«.